

การเข้าหมวดหมู่ของรูปสัทญะ: แนวคิดทางมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์

มูจลินท์ สุดเจริญ*

บทคัดย่อ

การเข้าหมวดหมู่ของรูปสัทญะเป็นกรอบแนวคิดทางมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการทางความหมายที่ทำให้ลักษณะการใช้ภาษากลายมาเป็นเครื่องบ่งชี้คุณสมบัติและคุณค่าทางสังคมบางประการ ในกระบวนการดังกล่าว รูปทางภาษาศาสตร์ชุดหนึ่งๆ จะกลายเป็นแบบภาษาที่มีชื่อเรียกและสัมพันธ์กับแบบเหมารวมที่สังคมกำหนด แบบภาษาที่เข้าหมวดหมู่แล้วจะสามารถนำไปใช้ในบริบททางพื้นที่-เวลาที่หลากหลาย กระบวนการเช่นนี้นำไปสู่สิ่งที่นักภาษาศาสตร์สังคมเรียกว่า “ทำเนียบภาษา” ซึ่งเป็นแบบภาษาที่สมาชิกทั่วไปในชุมชนภาษาหนึ่งๆ รับรู้ ภายในชุมชนภาษาหนึ่งๆ ทำเนียบภาษาต่างๆ จะมีตำแหน่งแห่งที่และลำดับชั้นทางสังคม-การเมืองที่ไม่เท่าเทียมกัน ในบทความนี้ ผู้เขียนเสนอว่าแนวคิดเรื่องการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัทญะไม่ได้ใช้ประโยชน์เพียงเพื่อการศึกษาภาษาเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้ศึกษารูปสัทญะประเภทอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น การศึกษาคำเรียกประเภทของบุคคล เนื่องจากกรอบแนวคิดดังกล่าวเน้นให้เห็นพลวัตของรูปสัทญะ ผู้ที่สนใจจึงต้องให้ความสำคัญต่อการเคลื่อนที่ของรูปสัทญะจากบริบทการสื่อสารหนึ่งไปสู่อีกบริบทการสื่อสารหนึ่ง กรอบแนวคิดเรื่องการเข้า

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักศึกษาปริญญาเอก มหาวิทยาลัยชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ติดต่อได้ที่: moodsudcharoen@uchicago.edu

หมวดหมู่ของรูปสัญญะจะนำมาสู่คำถามวิจัยใหม่ๆ และวิธีวิทยาที่หลากหลายซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารื่องภาษา สังคม วัฒนธรรมในบริบทสังคมไทยทั้งในเชิงทฤษฎีและในเชิงระเบียบวิธีวิจัย

คำสำคัญ: สัญศาสตร์***; ทำเนียบภาษา; การจัดประเภททางสังคม;

หมวดหมู่ทางสังคม; อัตลักษณ์

*** พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2553 กำหนดให้แปลคำว่า semiotics ว่า “สัญญาณศาสตร์” ในขณะที่พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ใช้ได้สองคำคือ “สัญญาณศาสตร์” และ “สัญศาสตร์” ในที่นี้ผู้เขียนเลือกใช้คำว่า “สัญศาสตร์” เนื่องจากเป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายทั้งในวงวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Enregisterment: A Linguistic Anthropological Concept

Moodjalin Sudcharoen^{*}

Abstract

Enregisterment is a linguistic anthropological framework which describes a semiotic process in which ways of speaking become indexically linked to certain social qualities and values. In this process, linguistic repertoires are given metapragmatic labels and stereotypes which are socially regulated, typified, and mobilized across multiple time-spaces. This results in what sociolinguists call, “registers,” widely recognized ways of speaking within a speech community which usually get sociopolitically organized and hierarchized. In this article, I propose that the usefulness of the enregisterment concept is not limited to the study of language but also the study of other semiotics forms including person-type labels. As this theoretical framework emphasizes the mobility of signs, it calls our attention to the trajectory of semiotic forms across multiple modalities of discursive interaction. The analytical framework of enregisterment will guide us to new research questions as well as diverse methodological approaches, which is beneficial to research on language, culture, and society in Thai contexts both theoretically and methodologically.

^{*} Lecturer, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University and Ph.D. candidate in anthropology, University of Chicago, USA, e-mail: moodsudcharoen@uchicago.edu

Keywords: semiotics; register; social classification; social category; identity

1. บทนำ

“ผู้หญิงคนนั้นพูด ‘ภาษากระเทย’ ก็เป็นแฮะ” “ทำไมเธอพิมพ์ได้ ‘สก็อย’ จัง” “เขาพูด ‘เหนือสุพรรณ’ มาเลยนะ ฟังแล้วน่ารักก็” ในชีวิตประจำวัน เราได้ยินได้ฟัง การใช้ภาษาแบบต่างๆ เช่น พูดแบบสาวเหนือ พูดแบบแอ๊บแบ๊ว พูดแบบพริตตี้ เอ็มซี ฯลฯ สังเกตได้ว่า แบบการใช้ภาษาต่างๆ ที่ยกมานั้นล้วนเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปของผู้ใช้ภาษาจำนวนหนึ่งซึ่งอยู่ร่วมกลุ่มสังคมวัฒนธรรมเดียวกัน และเมื่อได้ยินชื่อเหล่านั้นก็ชวนให้นึกถึงภาพจำบางภาพที่คล้ายๆ กัน เช่น พูดแบบสาวเหนือ หมายถึง ลักษณะการพูดและกิริยาท่าทางที่อ่อนหวาน อ่อนโยน และนุ่มนวล การพูดแบบแอ๊บแบ๊ว คือ การปฏิบัติตัวเสมือนว่าเป็นเด็กสาววัยมัธยมที่พยายามทำตัวน่ารักเหมือนตัวการ์ตูนญี่ปุ่น เป็นต้น ปรากฏการณ์ที่ผู้คนในสังคมรับรู้ร่วมกันว่า การพูด การเขียน การใช้คำ การเรียบเรียงประโยค การใช้น้ำเสียง และการออกท่าทางบางอย่างเป็นการใช้ภาษาแบบใดนั้น นับเป็นปรากฏการณ์ที่นักภาษาศาสตร์มานุษยวิทยา (Linguistic Anthropologists) สนใจเป็นอย่างมาก และปรากฏการณ์ดังกล่าวก็มีชื่อเรียกทางทฤษฎีว่า กระบวนการ “enregisterment” หรือที่ผู้เขียนแปลว่า “การเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์”

การเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์เป็นกระบวนการที่ลักษณะการใช้ภาษาแบบหนึ่งๆ กลายมาเป็นเครื่องบ่งชี้คุณสมบัติ คุณลักษณะ และคุณค่าบางประการ และรูปสัญลักษณ์เหล่านั้นมักถูกยึดโยงเข้ากับแบบเหมารวม (stereotype) บางแบบ กระบวนการดังกล่าวจึงนับเป็นกระบวนการให้ความหมายทางสังคม (social identification) ที่ผู้ใช้ภาษาใช้ในการกำหนดความหมายทางสังคมให้กับตัวเองและผู้อื่น อย่างไรก็ตาม แม้แนวคิดทฤษฎีนี้จะมีจุดเริ่มต้นจากการพยายามอธิบายปรากฏการณ์ทางภาษา สิ่งที่ผู้เขียนต้องการเสนอในบทความนี้ก็คือ แนวคิดเรื่องการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ยังอาจนำมาใช้วิเคราะห์กระบวนการให้ความหมายทางสังคมวัฒนธรรมรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ได้สัมพันธ์กับลักษณะการใช้ภาษาโดยตรง เช่น อาจนำมาใช้วิเคราะห์การจัดแบ่งประเภททางสังคม (social classification) และหมวดหมู่ทางสังคมต่างๆ (social categories) นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวอาจช่วยให้

ผู้วิเคราะห์ไม่ตกหลุมพรางของสารัตถนิยม (essentialism) ซึ่งมองการจัดแบ่งประเภททางสังคมและหมวดหมู่ทางสังคมเป็นสิ่งที่ตายตัวและมีแก่นสารในตัวเอง

2. การเข้าหมวดหมู่ของแบบภาษา

นักวิชาการด้านภาษาศาสตร์สังคมยุคแรกๆ ได้แก่ จอห์น กัมเพิร์ต (Gumperz, 1964) และเดลล์ ไฮม์ (Hymes, 1964) ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานให้กับมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ในอเมริกาสนใจกระบวนการที่ชุมชนภาษา (speech communities) ดำรงอยู่และเปลี่ยนแปลงไป ในทฤษฎีของนักวิชาการทั้งสอง ชุมชนภาษาหนึ่งจะเกิดขึ้นได้ ไม่เพียงแต่ผู้ใช้ภาษาหรือสมาชิกในชุมชนนั้นจะต้องใช้รูปสัญลักษณ์สื่อความ (referential codes) ชุดใดชุดหนึ่งร่วมกันเท่านั้น สมาชิกในชุมชนภาษายังจะต้องยึดถือกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานในการตีความรูปสัญลักษณ์ต่างๆ ร่วมกันอีกด้วย การที่ผู้คนในกลุ่มสังคมหนึ่งยึดหลักในการทำความเข้าใจภาษาและรูปสัญลักษณ์ต่างๆ ร่วมกันนั้นนับเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนนำเสนอในบทความนี้

กระบวนการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์เป็นกรอบคิดที่เสนอโดยนักมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ชาวอเมริกัน อาซีฟ อากา (Agha, 2003, p. 231) ซึ่งได้ให้นิยามของคำว่า Enregisterment ว่า “processes through which a linguistic repertoire becomes differentiable within a language as socially recognized register of forms.” แปลเป็นไทยได้ว่า “กระบวนการที่รูปทางภาษาศาสตร์ชุดหนึ่ง‘กลายมาเป็นแบบภาษาเฉพาะที่ผู้ใช้ภาษาในสังคมรับรู้ร่วมกัน” แบบภาษาเหล่านี้มีชื่อเรียกที่คนทั่วไปรู้จักดี เช่น ภาษาราชการ ภาษาข่าวกีฬา ภาษาพูดหัวข่าว ภาษาอีสาน ฯลฯ นอกจากชื่อเรียกแล้ว หมวดหมู่ของภาษาเหล่านี้ยังสื่อถึงคุณค่าและความหมายทางสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ภาษาราชการสื่อถึงสถานการณ์ที่เคร่งขรึม จริงจัง และเป็นทางการ ผู้ที่เขียนและพูดภาษาราชการได้ดีต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาดีและพูดภาษาไทยกลางได้ เพราะภาษาท้องถิ่นอื่นไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นภาษาที่ใช้ใน

¹ เช่น ชุดคำศัพท์ เสียง องค์ประกอบทางไวยากรณ์ และอวัจนภาษาต่างๆ

การติดต่อดำเนินงานทางราชการ ในขณะเดียวกัน ภาษาวัยรุ่นและภาษาสก๊อยเป็นภาษาที่ถูกประเมินค่าในทางลบในสังคมไทย ลักษณะการใช้ภาษาดังกล่าวมักถูกอธิบายว่าเป็นภาวะความเสื่อมถอยทางภาษาและอาจลามไปถึงความเสื่อมถอยของสังคม การประเมินค่าแบบภาษามักเป็นเรื่องเดียวกับทัศนคติที่สังคมมีต่อประเภทบุคคลที่เรียกว่า “วัยรุ่น” และ “สก๊อย” ซึ่งมีวิถีชีวิต ลักษณะการพูด บุคลิกท่าทาง การแต่งกายที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม กระบวนการที่รูปสัญญะบ่งชี้ถึงความหมายทางสังคมเช่นนี้ นักมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ ไมเคิล ซิลเวอร์สไตน์ (Silverstein, 2003) เรียกว่า indexicality หรือกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างรูปสัญญะกับบริบททางสังคม

ซิลเวอร์สไตน์ (2003) กล่าวว่า รูปสัญญะบางรูปสามารถชวนให้ผู้ใช้ภาษานึกถึงความหมายและคุณค่าทางสังคมของรูปสัญญะนั้นๆ ได้อย่างทันทีทันใด เหตุที่เป็นดังนี้ เพราะบุคคลหรือสถาบันหลักที่มีอำนาจทางสังคมเป็นผู้กำหนดชุดความหมายและคุณค่าให้กับรูปสัญญะดังกล่าวผ่านกระบวนการหรือพิธีกรรมทางสังคมที่หลากหลาย จนทำให้ความหมายและคุณค่าของรูปสัญญะนั้นเป็นที่รับรู้ของผู้คนในสังคมหม่มาก อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จและความหมายและคุณค่าทางสังคมของรูปสัญญะมิได้มีลักษณะตายตัว หากแต่ยังสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสถานการณ์ของการสื่อสารและการตีความ อากาเสนอว่า รูปสัญญะที่เข้าหมวดหมู่ (enregistered semiotic forms) จะเคลื่อนที่ไปตาม “speech chain” หรือ “สายโซ่แห่งการสื่อสาร” ซึ่งอากา (Agha, 2003, p. 247) นิยามว่าเป็น *“A historical series of speech events linked together by the permutation of individuals across speech-act roles in the following way: the receiver of the message in the (n)th speech event is the sender of the message in the (n+1)th speech event, i.e.”* แปลได้ว่า “สายโซ่แห่งการสื่อสารคือ สถานการณ์การสื่อสารหลายๆ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกันไปตามเวลา จนเกิดการสลับสับเปลี่ยนบทบาทของผู้คนในสถานการณ์สื่อสาร” ยกตัวอย่างเช่น ในห้องเรียนหนึ่ง นักศึกษาปริญญาเอกรับฟังศาสตราจารย์กล่าวถึงอาจารย์ใหม่ของภาควิชาท่านหนึ่ง ในสถานการณ์การสื่อสารนั้น นักศึกษาปริญญาเอกเป็นผู้รับสารและศาสตราจารย์เป็นผู้ส่งสาร เมื่อออกจากห้อง นักศึกษาได้นำเรื่องราวในห้องบรรยายไปเล่าให้เพื่อนนักศึกษาฟัง ในสถานการณ์การสื่อสารลำดับที่สองนี้

นักศึกษาคนนั้นจะกลายเป็นผู้ส่งสาร สารหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ใหม่ที่ได้รับฟังจากศาสตราจารย์ก็จะได้รับการนำเสนอผ่านมุมมองของนักศึกษา ด้วยเหตุนี้สารที่เคลื่อนที่ไปตามสายโซ่แห่งการสื่อสารจึงมีทั้งส่วนที่คงที่และส่วนที่ไม่แน่นอน กล่าวคือ ทุกคนที่กล่าวถึงอาจารย์ใหม่ท่านนั้นอาจจะรับรู้ร่วมกันในฐานะผู้ร่วมชุมชนการศึกษาเดียวกันว่า อาจารย์ท่านนั้นเป็นใคร มาจากไหน หรือกระทั่งมีลักษณะบุคลิกเช่นใด ความรู้เช่นนั้นอาจจะมาจากจดหมายเวียนที่ออกโดยหน่วยงานของมหาวิทยาลัยหรือจากการแนะนำตัวอย่างเป็นทางการในที่ประชุม แต่เมื่อเรื่องของอาจารย์ท่านนั้นได้รับการถ่ายทอดต่อไปบริบทอื่นๆ ที่นอกเหนือจากบริบททางการผู้ส่งสารในแต่ละบริบทอาจจะนำเสนอภาพของอาจารย์ท่านนั้นแตกต่างกันไปตามมุมมองและการตีความของแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในสถานการณ์เฉพาะของการสื่อสารและขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัวที่ตนเองมีกับอาจารย์คนดังกล่าว ในแง่นี้ ชุดถ้อยคำที่ใช้บรรยายอาจารย์และภาพของอาจารย์ท่านนั้นจึงเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีกรอบอ้างอิงบางอย่างที่ผู้ร่วมสื่อสารยึดถือร่วมกัน ทำให้เมื่อเคลื่อนที่ไปยังบริบทใหม่ ผู้รับสารเข้าใจตรงกันว่า ผู้ส่งสารกำลังพูดถึงใคร

ในทำนองเดียวกัน แบบภาษาที่เข้าหมวดหมู่แล้วอาจมีนัยยะบ่งชี้ถึงชุดความหมายและคุณค่าที่ถูกทำให้เป็นมาตรฐาน (standardized) เป็นที่รับรู้ของผู้คนในสังคมโดยทั่วไป การเข้าหมวดหมู่ของแบบภาษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ชุดเสียง ชุดคำ และองค์ประกอบทางไวยากรณ์ต่างๆ ที่ดำรงอยู่อย่างกระจัดกระจาย ไร้ชื่อเรียก ได้เปลี่ยนสถานะมาเป็นทำเนียบภาษา² (register) ที่คนในสังคมรู้จักดี แบบภาษาดังกล่าวอาจจะมีนัยยะบ่งชี้ถึงพื้นที่ เวลา ภาพตัวแทนบุคคล กลุ่มทางสังคม บทบาททางสังคม และกิจกรรมทางสังคมบางประการ (Irvine, 1989, Agha, 2003,

² ผู้เขียนใช้คำว่า “แบบภาษา” เพื่อสื่อถึงรูปแบบและลักษณะการใช้ภาษาต่างๆ ที่ผู้คนในสังคมอาจจะสังเกตเห็นแล้วหรือไม่ได้ ส่วน “ทำเนียบภาษา” หมายถึง แบบภาษาที่สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนภาษาหนึ่งๆ รู้จักดีแล้ว และมักจะมีชื่อเรียกที่ผู้คนเข้าใจได้ในทันทีว่าเป็นภาษาแบบใด คำว่าแบบภาษาในบทความนี้จึงมีความหมายกว้างกว่าทำเนียบภาษา

Blommaert, 2010) ชุดความหมายและคุณค่าที่ติดตรึงมากับแบบภาษาที่เข้าหวมวดหมุ่นนั้นมักได้รับการเห็นชอบจากผู้มีสิทธิอำนาจ (authority) และสถาบันหลักทางสังคม เช่น รัฐ ระบบการศึกษาในโรงเรียน สื่อมวลชน ฯลฯ ยกตัวอย่างเช่นงานวิจัยของ แดทธริน ฮาวเวิร์ด (Howard, 2009) กล่าวถึงกระบวนการที่โรงเรียนรัฐไทยทำให้ภาษาไทยมาตรฐานกลายเป็นสัญญาบ่งชี้ความสุภาพและความเคารพนอบน้อมที่ได้รับการเชิดชูว่าเป็นอัตลักษณ์ชาติ เด็กนักเรียนในภาคเหนือซึ่งพูดภาษาคำเมืองในชีวิตประจำวันต้องเรียนรู้ที่จะเป็นคนสุภาพในแบบที่ชาวกรรมรัฐไทยนำเสนอเท่านั้น กล่าวคือ เด็กนักเรียนเหล่านั้นจะต้องเรียนรู้การใช้คำลงท้าย “ค่ะ/ครับ” ในภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยมาตรฐานอย่างเหมาะสม และไม่ใช้ภาษาคำเมืองในการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐหรือครูเพราะภาษาคำเมืองเป็นเพียงสัญญาบ่งชี้ “ความเป็นท้องถิ่น” ไม่ใช่ “ความเป็นชาติ” แบบภาษาที่เข้าหวมวดหมุ่นหลายๆ แบบมักมีศักดิ์ศรีและลำดับชั้นทางสังคม-การเมืองที่ไม่เสมอภาคกัน ในประเทศอินโดนีเซีย ภาษาชวา ภาษาอินโดนีเซียน และภาษาอังกฤษก็มีนัยยะบ่งชี้ถึงพื้นที่-เวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ภาษาชวาบ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่น ภาษาอินโดนีเซียบ่งบอกถึงความเป็นชาติ และภาษาอังกฤษบ่งบอกถึงความทันสมัยและความเป็นนานาชาติ ผู้คนในสังคมอินโดนีเซียจึงต้องคอยยึดโยงตัวเองเข้ากับภาษาใดภาษาหนึ่งเพื่อที่จะสร้างตัวตนทางสังคมให้กับตนเองว่าเป็นคนที่ “เท่” (cool) “ทันสมัย” หรือ “มีศีลธรรมเหนือกว่า” (Zentz, 2014)

แบบภาษาที่เข้าหวมวดหมุ่นแล้วยังสามารถบ่งชี้ถึงชุดความหมายและชุดคุณค่าได้มากกว่าหนึ่งชุด การเกิดขึ้นของชุดความหมายและคุณค่าที่สัมพันธ์กับแบบภาษาหนึ่งแบบจึงมีลักษณะปลายเปิด (open-ended) เพราะสามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลาและในทุกสถานการณ์ งานวิจัยของโจนาธาน โรซา (Rosa, 2016) เกี่ยวกับภาษาและชาติพันธุ์ชาติในไนโออเมริกาได้กล่าวถึงแบบภาษาที่บ่งชี้พื้นที่-เวลาและประเภทบุคคลได้น่าสนใจยิ่ง กล่าวคือ ในสังคมอเมริกัน ภาษาสเปนสื่อถึงความล้าหลังและสิ่งที่เป็นอดีต ภาษาอังกฤษสื่อถึงความหวังและอนาคต และภาวะทวิภาษา (bilingualism) แสดงให้เห็นถึงเวลาปัจจุบันซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่ชาวลาตินจะต้องเรียนรู้การใช้ภาษาแห่งอนาคตและลดละการใช้ภาษาแห่งความล้าหลัง อย่างไรก็ตามแบบภาษาเหล่านี้ก็กลับมีความหมายแตกต่างออกไปในบริบทการเรียนรู้ภาษาของชาว

อเมริกันผิวขาวซึ่งเป็นชนชั้นกลาง กล่าวคือ ครอบครัวชนชั้นกลางเหล่านั้นมองว่าภาวะทวิภาษา (bilingualism) หรือพหุภาษา (multilingualism) เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าทางเศรษฐกิจ-สังคมที่จะนำพาชีวิตที่ดียิ่งขึ้นมาให้กับลูกหลานในอนาคต พ่อแม่ชนชั้นกลางจึงสนับสนุนให้ลูกหลานเรียนภาษาสเปนและภาษาอื่นๆ เพิ่มเติมจากภาษาอังกฤษที่พูดได้อยู่แล้ว โรซาซีให้เห็นความย้อนแย้งของสังคมอเมริกันที่ผลิตซ้ำชุดความคิดว่า ชาวลาติโนควรพยายามใช้แต่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาเดียว หากต้องการมีอนาคตอันเรืองรอง แต่ในขณะเดียวกัน ชุดอุดมการณ์ทางภาษา (language ideology) ในสังคมอเมริกันมักเสนอภาพว่า ชาวลาติโนใช้ภาษาอังกฤษไม่ดีเท่าคนผิวขาว ด้วยเหตุนี้ อนาคตสำหรับคนลาติโนจึงเป็นสิ่งที่ไม่เคยมาถึง

แบบภาษาที่เข้าหมวดหมู่ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบสัญญาณที่ประกอบด้วยแบบภาษาต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามกัน หรือสื่อถึงความหมายทางสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ภาษานานาชาติ ภาษาประจำชาติ ภาษาท้องถิ่น ภาษาผู้หญิง ภาษาผู้ชาย ฯลฯ กระบวนการเข้าหมวดหมู่ของแบบภาษาจึงสัมพันธ์กับกระบวนการแบ่งแยกและกำหนดขอบเขตของกลุ่มทางสังคม (Irvine, 1989, Gal, 1989, Gal and Irvine, 2000) ในงานวิจัยของดินแคน แมคคาโก และกฤษดาวรรณ หงส์ลัดารมภ์ (McCargo and Hongladarom, 2004) อัตลักษณ์ความเป็นอีสานเป็นอัตลักษณ์ที่ประกอบสร้างขึ้นด้วยเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์การเมือง กล่าวคือ รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้พยายามรณรงค์ชุดความคิดเรื่องความเป็นอีสานและสร้างภาพพลเอกชวลิตให้เป็น “นายกรัฐมนตรีชาวอีสาน” เพื่อกวาดคะแนนความนิยมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขณะที่คนทั่วไปเข้าใจว่า คนอีสานพูดภาษาอีสาน สิ่งที่เรียกว่า “ภาษาอีสาน” นั้นกลับมิได้อ้างถึงภาษาใดภาษาหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่สัมพันธ์กับขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และอัตลักษณ์กลุ่มที่กำหนดขึ้นโดยผู้มีอำนาจทางการเมืองเท่านั้น ผู้ที่อาศัยอยู่แถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีเชื้อสายลาวมักจะประสบกับภาวะวิกฤติทางอัตลักษณ์ที่ทำให้ต้องต่อรองระหว่างความเป็น “ลาว” และความเป็น “ไทย” อยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ ในขณะที่ตนเองมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกับผู้คนในประเทศไทยลาว “ความเป็นลาว” ในสังคมไทยก็เป็นสิ่งที่ถูกประเมินค่าในทางลบ ถูกเหยียดว่าต่ำต้อยด้อยค่าและถูกมองว่า “ไม่เป็นไทย” ฉะนั้น ผู้คนเหล่านี้จึงต้องพยายามยืนยันความแตกต่าง

ระหว่างอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายลาวกับคนลาวที่อาศัยอยู่ในประเทศลาว แต่ถึงแม้ว่าผู้คนเหล่านี้จะพยายามนำตนเองออกห่างจาก “ความเป็นลาว” ผู้ที่มีเชื้อสายลาวก็ไม่อาจจะยึดโยงตนเองกับ “ความเป็นไทย” ได้อย่างสนิทใจ อีกทั้งยังอาจเกิดความรู้สึกว่า ตนเองควรต้องภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับความเป็นไทยภาคกลางหรือไทยกรุงเทพ แม้ว่างานวิจัยนี้จะไม่ได้ใช้วิธีวิทยาแบบมานุษยวิทยาที่เน้นการวิจัยภาคสนามและการสังเกตปฏิสัมพันธ์จริงของผู้คนในชีวิตประจำวัน แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่แถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนหนึ่ง มีข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ เมื่อไม่สามารถบอกได้ว่าตนเป็น “ไทย” หรือ “ลาว” การนิยามตนเองว่าเป็น “อีสาน” กลายเป็นทางออกให้กับผู้ที่ประสบวิกฤตอัตลักษณ์ในลักษณะดังกล่าว ความหมายและคุณค่าทางสังคมของคำว่า “อีสาน” ในฐานะที่เป็นชื่อเรียกกลุ่มคนและชื่อเรียกภาษา จึงไม่ได้เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างลอยๆ หากแต่สัมพันธ์โดยตรงกับการแบ่งแยกความเป็นไทยออกจากความเป็นลาว

ซูซาน กอล และจูดิธ เออร์ไวน์ (Gal and Irvine, 2000) เสนอว่า กระบวนการสร้างความเหมือนและความต่างทางสังคมผ่านภาษาอาจเกิดได้ 3 ลักษณะ ลักษณะแรกเรียกว่า iconization หมายถึง การพรรณนาตัวตน บุคลิกลักษณะ หรือพฤติกรรมของผู้คนในกลุ่มสังคมหนึ่งๆ โดยเชื่อมโยงเข้ากับลักษณะของภาษาที่ใช้ เช่น ผู้พูดภาษาเหนือเป็นคนอ่อนหวานใจเย็นเพราะภาษาเหนือมีท่วงทำนองเนิบช้า คนพูดภาษาใต้เป็นคนดุดันเพราะภาษาใต้มีจังหวะพูดที่เร็วและหนักหน่วง เป็นต้น ลักษณะที่สองเรียกว่า fractal recursivity หมายถึง กระบวนการที่ชุดความหมายอันมีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามหลายๆ คู่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นคุณค่าเชิงอัตลักษณ์ที่เป็นระบบ ยกตัวอย่างเช่น ชาวตะวันตกบางคนมีความคิดว่า “ภาษาเอเชียฟังดูอ่อนหวานเป็นภาษาผู้หญิง” ชุดความคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นคู่ความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์สองคู่ ได้แก่ “ความเป็นหญิง” และ “ความเป็นชาย” “ความเป็นเอเชีย” และ “ความเป็นตะวันตก” และคู่ความสัมพันธ์ทั้งสองก็มีความเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ ความเป็นหญิงถูกมองว่าเท่ากับความเป็นเอเชียและความเป็นชายถูกมองว่าเท่ากับความเป็นตะวันตก ลักษณะที่สามเรียกว่า erasure หมายถึง กระบวนการที่รูปภาษาบางรูปถูกทำเสมือนว่าไม่มีและไม่ปรากฏ

เนื่องจากไม่สามารถจัดเข้าหมวดหมู่ของแบบภาษาใดแบบภาษาหนึ่งได้ ยกตัวอย่าง เช่น ภาษาอื่นๆ ที่พูดกันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ภาษาของชาวไทยเชื้อสาย เขมรและภาษาของชาวภูไท มักไม่ค่อยได้รับการนำเสนอในวาทกรรมสาธารณะ ผู้คนในสังคมไทยมักมองว่า คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ “คนอีสาน” ที่พูด “ภาษาอีสาน” อัตลักษณ์ความเป็นเขมรหรือความเป็นภูไทจึงเป็นอัตลักษณ์ที่พร่าเลือนและเป็นเพียงส่วนหนึ่งของหมวดหมู่ความเป็น “อีสาน” ที่ผูกติดอยู่กับ “ความเป็นลาว” เท่านั้น

ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับกระบวนการเข้าหมวดหมู่ของแบบภาษาก็คือ แบบภาษาอาจบ่งชี้ประเภทบุคคลหรือกลุ่มสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่แบบภาษานั้นๆ อาจไม่จำเป็นต้องใช้โดยกลุ่มประชากรเพียงกลุ่มใดกลุ่มเดียวเสมอไปก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น แบบภาษาที่ผู้คนโดยทั่วไปมองว่าเป็น “ภาษาผู้หญิง” นั้น สื่อถึง “ความเป็นหญิง” แต่อาจไม่จำเป็นต้องพูดโดยกลุ่มประชากรเพศหญิงก็ได้ ผู้ที่นิยามตัวเองว่าเป็นเพศสภาพอื่นอาจเลือกใช้น้ำเสียงแบบผู้หญิงเพื่อจุดมุ่งหมายทางการสื่อสารบางประการ หรือเพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ตนเองโดยยึดโยงกับความเป็นผู้หญิง ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่ใช้ภาษาวัยรุ่นไม่จำเป็นต้องเป็นวัยรุ่นจริงๆ เสมอไป เพราะภาษาวัยรุ่นที่เราพูดกันในที่นี้เกี่ยวข้องกับ “ความเป็นวัยรุ่น” มากกว่ากลุ่มคนวัยแรกรุ่นที่มีอายุราว 13-20 ปี ด้วยเหตุนี้ นักมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์หลายคนจึงนิยามแบบภาษาที่พัฒนาจนกลายเป็นทำเนียบภาษาว่ามีลักษณะเป็น “น้ำเสียง (voice)” เช่น เออร์ไวน์ (Irvine, 1990, p. 153) อธิบายว่า “*The registers described here represent...voices a speaker takes on in different social situations.*” แปลเป็นไทยว่า “ทำเนียบภาษาหมายถึงน้ำเสียงที่ผู้ใช้ภาษาใช้ในสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ” และบรูซ แมนน์ไฮม์ (Mannheim, 1997, p. 218) เสนอว่า “*Every individual has a repertoire of cultural registers or voices.*” แปลเป็นไทยว่า “ปัจเจกชนทุกคนมีชุดทำเนียบทางวัฒนธรรมหรือน้ำเสียงหลากหลายให้เลือกใช้” อากา (Agha 2005) อธิบายว่า ทำเนียบภาษา (register) และน้ำเสียง (voice) มีคุณลักษณะที่เหลื่อมล้ำทับซ้อนกันอยู่ แม้ว่าทั้งสองคำจะหมายถึงแบบการใช้ภาษาที่บ่งชี้ประเภททางสังคมตามแนวคิดของมิคาอิล บัคติน (Bakhtin, 1981, 1984) น้ำเสียงมีขอบเขตความหมายที่กว้างกว่าทำเนียบภาษา ในขณะที่ทำเนียบภาษาหมายถึง แบบภาษาที่

เข้าหมวดหมู่เป็นที่รับรู้โดยทั่วไป น้ำเสียงอาจหมายถึงรวมถึงน้ำเสียงของปัจเจกบุคคลที่มีความหมายในบริบทใดบริบทหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจงมาก โดยคนอื่นๆ ที่อยู่นอกสถานการณ์การสื่อสารนั้นอาจไม่เข้าใจความหมายของน้ำเสียงนั้นเลยก็ได้ อากาได้พยายามชี้ให้เห็นว่า แบบภาษาที่เข้าหมวดหมู่มีลักษณะที่เป็นทั้งทำเนียบภาษาและน้ำเสียง โดยใช้คำว่า “enregistered voices” หรือ “น้ำเสียงที่เข้าหมวดหมู่” เพื่อเรียกปรากฏการณ์ที่น้ำเสียงหนึ่งๆ มีนัยยะบ่งชี้ถึงหมวดหมู่ทางสังคมที่คนหมู่มากรับรู้แต่ในขณะเดียวกัน เมื่อปัจเจกบุคคลใช้น้ำเสียงดังกล่าวในสถานการณ์การสื่อสารที่เฉพาะเจาะจง ความหมายและคุณค่าแบบใหม่ก็อาจเกิดขึ้นได้ โดยเป็นผลมาจากการปะทะกันระหว่างแบบเหมารวมที่มีอยู่เดิมกับการตีความโดยปัจเจกบุคคลหรือผู้กระทำการในสถานการณ์จำเพาะนั้น

ตัวอย่างโครงการวิจัยที่อาจทำให้เข้าใจแนวคิดเรื่องน้ำเสียงที่เข้าหมวดหมู่ได้ชัดเจนขึ้น ได้แก่ งานของบาร์บารา จอห์นสโตน และคณะ (Johnstone et al. 2006) ชื่อเรื่องว่า “Mobility, Indexicality, and the Enregisterment of ‘Pittsburghese’” งานวิจัยนี้ศึกษากระบวนการที่ภาษาพูดในเมืองพิตต์สเบิร์ก รัฐเพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา กลายมาเป็นทำเนียบภาษาที่ผู้คนรู้จักดีในนามภาษา “Pittsburghese” คณะวิจัยเสนอว่า ลักษณะทางสัทศาสตร์ของภาษา Pittsburghese เดิมไม่เป็นที่สังเกตของผู้คนในสังคมอเมริกัน ในเวลาต่อมา ลักษณะภาษาดังกล่าวย่อยๆ เชื่อมโยงสัมพันธ์กับกลุ่มชนชั้นทางสังคมเศรษฐกิจ และกลายมาเป็นภาษาประจำท้องถิ่น งานวิจัยนี้ศึกษาทั้งภาษา Pittsburghese และเมืองพิตต์สเบิร์ก ในฐานะที่เป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนวิเคราะห์กระบวนการที่ภาษา Pittsburghese กลายเป็นชื่อเรียกที่ชวนให้ผู้ฟังนึกถึงภาพของกลุ่มคนบางกลุ่ม กระบวนการที่ว่ามาสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ การอพยพย้ายถิ่น และความเปลี่ยนแปลงในโลกโลกาภิวัตน์ จอห์นสโตน และคณะศึกษาความเป็นมาของภาษา Pittsburghese จากบทความในหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ ค.ศ.1910-2001 และยังได้สัมภาษณ์ผู้คนในเมืองพิตต์สเบิร์กเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองและประวัติศาสตร์ภาษา นอกจากนี้ คณะวิจัยยังใช้เวลาแปดปีในการทำวิจัยภาคสนามแบบมานุษยวิทยา เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชุดความคิดเกี่ยวกับภาษา

Pittsburghese ในตัวบทประเภทต่าง ๆ และเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชุดความคิดเหล่านั้นกับบริบททางสังคมเศรษฐกิจของเมือง

ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ในช่วงก่อนทศวรรษที่ 1960 ชนชั้นแรงงานที่อาศัยอยู่แถบเมืองพิตต์สเบิร์กมักใช้ภาษาพูดที่พัฒนามาเป็นภาษา Pittsburghese ในชีวิตปกติประจำวันโดยไม่ได้รับรู้ว่ามีภาษาพูดแบบอื่นอีก ผู้คนในชนชั้นแรงงานเหล่านี้มักเติบโตขึ้นมาในโลกแคบ ๆ ของตนเอง ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนที่ตนเองเกิดและอยู่อาศัยมาตั้งแต่เด็ก ไม่ค่อยได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนนอกชุมชนและไม่เคยเดินทางออกไปที่อื่น ในระยะแรกนี้ ภาษาพูดที่ภายหลังพัฒนามาเป็นภาษา Pittsburghese จึงไม่ได้มีนัยยะเชิงสังคมใดๆ ทั้งสิ้น เป็นเพียงรูปภาษาที่ผู้คนกลุ่มนี้นิยมใช้กันเท่านั้น ต่อมาในระยะที่สอง รูปภาษาดังกล่าวเริ่มกลายเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แสดงความเป็นพิตต์สเบิร์ก เนื่องจากในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้คนที่เกิดและเติบโตในพื้นที่แถบนี้มีโอกาสเดินทางออกนอกพื้นที่เพื่อไปร่วมกับกองทัพ และได้ติดต่อสื่อสารกับคนที่มาจากหลายถิ่นและหลายชนชั้น ทำให้สังเกตเห็นความแตกต่างระหว่างภาษาพูดของตนกับภาษาพูดแบบอื่นๆ ผู้คนเริ่มเห็นว่า ภาษาคือเครื่องแสดงอัตลักษณ์กลุ่มซึ่งยึดโยงกับความเป็นท้องถิ่นพิตต์สเบิร์ก ต่อมาช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ภาษากลายเป็นองค์ประกอบของแบบเหมารวมความเป็นพิตต์สเบิร์กอย่างสมบูรณ์ กระบวนการทางความหมายนี้เกิดขึ้นได้จากสองปัจจัย ปัจจัยแรกก็คือ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้คนแถบนี้โดยทั่วไปดีขึ้นเนื่องมาจากการรวมกลุ่มกันของชนชั้นแรงงานที่เข้มแข็งทำให้มีพลังอำนาจในการต่อรองกับนายทุน ผลพวงของการเคลื่อนไหวดังกล่าว ทำให้ประชาชนชาวพิตต์สเบิร์กมีเงินมากพอที่จะเดินทางไปเที่ยวพักผ่อนในเมืองที่อยู่ห่างไกลและได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่มีลักษณะการพูดที่หลากหลายมากขึ้น ปัจจัยทางสังคมอีกประการหนึ่งก็คือ บุตรหลานของชนชั้นแรงงานชาวพิตต์สเบิร์กที่อพยพย้ายถิ่นจากยุโรปมายังแผ่นดินอเมริกา ระหว่าง ค.ศ. 1880-1920 มีสำเนียงรุ่มเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชนที่แตกต่างไปจากรุ่นพ่อแม่ กล่าวคือ ในขณะที่ผู้อพยพรุ่นบุกเบิกเหล่านั้นมองว่า ตนเองเป็นคนยุโรปและภาษาบ้านเกิดคือภาษาพูดต่างๆ ในยุโรป บุตรหลานที่เกิดที่นี่ไม่พูดภาษาของพ่อแม่และมองว่าตนเองเป็นชาวพิตต์สเบิร์กมากกว่าเป็นคนชาติพันธุ์ต่างๆ ของยุโรป

จุดเด่นของงานวิจัยดังกล่าวคือ การแสดงให้เห็นว่าพลวัตทางสังคม เศรษฐกิจและการอพยพย้ายถิ่นที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ชาติ และประวัติศาสตร์โลกแล้วแต่สัมพันธ์กับกระบวนการเข้าหมวดหมู่ของแบบภาษาพิตต์สเบิร์ก คำว่า Pittsburghese มีได้อ้างถึงสิ่งที่มีดำรงอยู่อย่างเป็นธรรมชาติ หากแต่เป็นชื่อหมวดหมู่ที่เกิดจากกระบวนการสร้างความหมายที่ซับซ้อน นอกจากนี้ งานวิจัยดังกล่าวยังแสดงให้เห็นว่า แบบภาษาหนึ่งมีอาจเกิดขึ้นได้หากผู้ใช้ภาษามีได้รับรู้ถึงการดำรงอยู่ของแบบภาษาอื่นๆ กระบวนการเกิดขึ้นของแบบภาษาจึงเกี่ยวเนื่องกับการสัมผัสภาษา (language contact) และเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคม ตลอดจนการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างมากกว่าจะเป็นหมวดหมู่ที่ดำรงอยู่อย่างโดดๆ

นอกจากสืบค้นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ภาษา Pittsburghese กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์รวมหมู่ของชาวพิตต์สเบิร์กแล้ว ในบทความวิจัยเรื่อง “Dialect Enregisterment in Performance” จอห์นสโตน (Johnstone, 2011) ยังได้ศึกษาพลวัตของภาษาดังกล่าวในสื่อสมัยใหม่และในวัฒนธรรมประชานิยมของอเมริกา จอห์นสโตนพบว่าผู้นำทำเนียบภาษาดังกล่าวไปใช้ในการสร้างตัวละครในรายการตลกและรายการบันเทิงอื่นๆ ร่วมกับภาษาอังกฤษสำเนียงอื่น เช่น ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ (British English) อย่างไรก็ตาม จอห์นสโตนเสนอว่า ความหมายเชิงสังคมของภาษา Pittsburghese ในบริบทเหล่านี้สามารถตีความได้กว้าง และผู้ชมซึ่งมีพื้นเพทางสังคมวัฒนธรรมที่หลากหลายก็อาจจะรับรู้เนื้อหาของตัวละครที่พูดสำเนียงเหล่านั้นได้ต่างกัน บางคนก็อาจไม่ได้ตระหนักถึงลักษณะการพูดที่รับรู้กันว่าเป็นของชาวพิตต์สเบิร์ก ในขณะที่บางคนกลับได้ยินชัต งานวิจัยเรื่องภาษา Pittsburghese ทั้งสองเรื่องนี้เป็นตัวอย่างอันเป็นรูปธรรมที่แสดงให้เห็นความเลื่อนไหลของแบบภาษาหนึ่งซึ่งก่อกำเนิดขึ้นมาในบริบททางประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน ความหมายและคุณค่าของแบบสังคมไม่มีลักษณะที่ตายตัว หากแต่แปรเปลี่ยนไปตามบริบท ความหมายและคุณค่าของแบบภาษาจึงเป็นผลรวมของกระบวนการเข้าหมวดหมู่ที่ใช้ระยะเวลายาวนานและการตีความของปัจเจกบุคคลในบริบทเฉพาะ

3. คำถามวิจัยที่หลากหลาย

ผู้อ่านที่คุ้นเคยกับแนวคิดทางภาษาศาสตร์สังคมคงจะคุ้นเคยกับคำว่า ทำเนียบภาษา และอาจจะสงสัยว่าการศึกษาเรื่องทำเนียบภาษาและกระบวนการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ต่างกันอย่างไรร คำว่า “ทำเนียบภาษา” หมายถึง วิธีการพูดหรือใช้ภาษาที่แปรไปตามสถานการณ์ทางสังคม อากาได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “register” คือ *“cultural models of action that link diverse behavioral signs to enactable effects, including images of persona, interpersonal relationship and type of conduct.”* (2007, p. 145) แปลเป็นไทยคือ “ทำเนียบภาษาเป็นกรอบทางวัฒนธรรมที่ใช้กำหนดการกระทำของผู้คน กรอบดังกล่าวเชื่อมโยงพฤติกรรมที่สื่อความหมายเข้ากับผลทางสังคมของพฤติกรรมเชิงสัญลักษณ์เหล่านั้น ผลทางสังคมนั้น ได้แก่ ภาพลักษณ์บุคคล ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และประเภทของการกระทำต่างๆ” ทำเนียบภาษาเป็นผลรวมของความสัมพัทธ์ระหว่างรูปทางภาษากับบริบททางสังคมของรูปภาษานั้นๆ ส่วนการเข้าหมวดหมู่ของแบบภาษาเป็นกระบวนการที่นำมาซึ่งสิ่งที่นักภาษาศาสตร์สังคมเรียกว่าทำเนียบภาษานั้นเอง อากามองว่า การพูดถึงทำเนียบภาษาในฐานะค่านามอาจทำให้เราเข้าใจไปว่า ทำเนียบภาษามีลักษณะเป็นวัตถุวิสัยที่จับต้องได้ มีขอบเขตแน่ชัด และสามารถจับคู่กับกลุ่มคน สถานที่ และสถานการณ์สื่อสารชุดใดชุดหนึ่งได้อย่างแน่นอน ฉะนั้น เพื่อเน้นย้ำ “กระบวนการ” ที่มีพลวัตสูงของทำเนียบภาษา อากาจึงเสนอให้เราใช้คำว่า “enregisterment” แทนคำว่า “register”

อากา (Agha, 2005, p. 38) กล่าวว่า *“registers are not static facts about a language but reflexive models of language use that are disseminated along identifiable trajectories in social space through communicative processes.”* กล่าวคือ “ทำเนียบภาษาไม่ใช่ความจริงตายตัวเกี่ยวกับภาษา หากแต่เป็นเรื่องของชุดความคิดเกี่ยวกับภาษาอันหลากหลายที่เกิดขึ้นโดยผู้ใช้ภาษาเอง และชุดความคิดดังกล่าวได้รับการเผยแพร่ผ่านกระบวนการสื่อสารต่างๆ ในสังคม” แนวคิดเรื่องการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ในที่นี้จึงท้าทายคำอธิบายของปีแอร์ บูดีเยอร์ (Bourdieu,

1991) เกี่ยวกับการผลิตซ้ำรูปภาษามาตรฐาน (standard language) บูดิเยอร์เป็นนักคิดคนสำคัญที่มองภาษาในมุมมองที่ต่างจากกรอบคิดของเฟร์ดีนันด์ เดอร์โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) บิดาแห่งภาษาศาสตร์สมัยใหม่ที่มุ่งสถาปนาภาษาศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์แขนงหนึ่ง โซซูร์เสนอว่าเราต้องแยกแยะกระบวนการทางภาษาศาสตร์ออกจากกระบวนการทางสังคมโดยเด็ดขาดเพื่อที่จะสามารถศึกษาภาษาในเชิงวัตถุวิสัยได้อย่างแท้จริง (Saussure et al., 1966) เพื่อตั้งคำถามต่อแนวคิดดังกล่าว บูดิเยอร์เสนอให้มองกระบวนการทางภาษาควบคู่ไปกับกระบวนการทางสังคม โดยอธิบายว่าภาษามาตรฐานเกิดขึ้นจากการที่โลกทัศน์แบบหนึ่งซึ่งยึดโยงอยู่กับกับพฤติกรรมการใช้ภาษา (linguistic habitus) ได้รับยกย่องว่ามีคุณค่าเหนือโลกทัศน์แบบอื่น ภาษามาตรฐานเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการก่อตัวของชนชั้นนำที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจสังคมและได้รับยกย่องว่ามีความรู้เหนือคนอื่น กระบวนการดังกล่าวเกิดควบคู่ไปกับกระบวนการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคมโดยรัฐชาติ ตลาดแรงงาน และสถาบันทางสังคมต่างๆ บูดิเยอร์เสนอว่าระบบการศึกษาผ่านโรงเรียนเป็นพื้นที่หลักที่ทำให้ภาษามาตรฐานได้รับการสถาปนาให้มีสถานะสูง โรงเรียนเป็นพื้นที่ที่ภาษาดังกล่าวได้รับการผลิตซ้ำและส่งต่อไปยังผู้ที่จะเติบโตมาเป็นแรงงานซึ่งมีคุณสมบัติเป็นที่ต้องการในเชิงเศรษฐกิจ แม้ว่ากรอบคิดของบูดิเยอร์จะช่วยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างน่าสนใจ แต่กรอบคิดดังกล่าวก็ยังมองการเกิดขึ้นของภาษามาตรฐานเป็นกระบวนการที่มีทิศทางจากบนลงล่าง (top-down) กล่าวคือ มองว่ากระบวนการเข้าหวมวดหมูของภาษามาตรฐานเกิดขึ้น ณ พื้นที่อันเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจแต่เพียงแห่งเดียว และยังมีพลังมากพอที่จะครอบงำความคิด การพูดจา และการกระทำของกลุ่มชนชั้นทางสังคมต่างๆ ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด บูดิเยอร์ให้คำอธิบายในเชิงโครงสร้างที่มองภาพกว้าง แต่มิได้สนใจกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างทาง และมิได้ให้ความสำคัญกับผู้ทำการ (agency) ที่อาจตีความคุณค่าของทำเนียบภาษามาตรฐานแตกต่างออกไปในบริบทที่เฉพาะเจาะจง ในแง่นี้ แนวคิดเรื่องการเข้าหวมวดหมูของรูปสัญลักษณ์อาจช่วยเติมเต็มช่องว่างทางทฤษฎีนี้ได้ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเข้าหวมวดหมูของแบบภาษาในหลายระดับ ไส้มา

ตั้งแต่ชุดความคิดที่เผยแพร่ผ่านวาทกรรมสาธารณะ เช่น คำประกาศของรัฐแบบเรียนมาตรฐาน และสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ ไปจนถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลคนหนึ่ง ในสถานการณ์การสื่อสารเฉพาะซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดชุดความหมายและคุณค่าที่แตกต่างออกไปจากชุดความหมายและคุณค่าที่ผู้มีอำนาจกำหนด แนวคิดเรื่องการเข้าหวมดหมู่ของรูปสัญลักษณ์จึงกระตุ้นให้ผู้สนใจเรื่องทำเนียบภาษาอาจตั้งคำถามวิจัยผ่านมุมมองใหม่ ดังนี้

ประการแรก งานวิจัยที่ใช้แนวคิดเรื่องการเข้าหวมดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ไม่เพียงแต่จับคู่ทำเนียบภาษากับผู้พูดภาษา พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และพื้นที่ทางสังคมอื่นๆ ราวกับคู่ความสัมพันธ์นั้นดำรงอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง ไร้ประวัติศาสตร์ และมีความหมายตายตัว ในมุมมองแบบการเข้าหวมดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ สถานที่ ผู้คน และพื้นที่ทางสังคมอื่นๆ ล้วนเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคม (social construct) ที่เกิดขึ้นพร้อมกับกระบวนการที่ทำเนียบภาษาเข้าหวมดหมู่นั่นเอง ยกตัวอย่างเช่น ภาษาของชนชั้นสูง ภาษาของผู้หญิง ภาษาอีสาน และภาษาราชการ สิ่งที่เราเรียกว่า “ชนชั้นสูง” “ผู้หญิง” “อีสาน” และ “ราชการ” มีใช้สิ่งที่ปรากฏมาก่อนการมีอยู่ของทำเนียบภาษานั้นๆ แต่กระบวนการเข้าหวมดหมู่ของแบบภาษาทำให้ตัวตนของสิ่งนั้นๆ ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนด้วย จากมุมมองดังกล่าว คำถามที่เกิดขึ้นเมื่อเราพิจารณาทำเนียบภาษาหนึ่งๆ ก็คือ ทำเนียบภาษาดังกล่าวเกิดขึ้นในบริบททางประวัติศาสตร์แบบใด ใครเป็นผู้เริ่มใช้หรือกำหนดชื่อเรียกให้กับวิธีการใช้ภาษาแบบนั้น ช่วงเวลาใดหรือเงื่อนไขทางสังคม-การเมืองแบบใดที่ทำให้ทำเนียบภาษาดังกล่าวเป็นที่รับรู้และแพร่หลายไปในวงกว้างมากที่สุด ทำเนียบภาษาหนึ่งมีความสัมพันธ์กับทำเนียบภาษาอื่นๆ อย่างไร หรือมีคุณค่าในเชิงสังคมต่างกันอย่างไร และเราจะสามารถอธิบายกระบวนการที่ทำเนียบภาษาหนึ่งยึดโยงกับอัตลักษณ์ทางสังคมแบบหนึ่งได้อย่างไร ทำไมวิธีการออกเสียงคำ การร้อยเรียงรูปประโยคทางไวยากรณ์และชุดถ้อยคำชุดหนึ่งจึงมีความหมายและคุณค่าทางสังคมอย่างที่เป็นอยู่

ประการที่สอง ทำเนียบภาษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ (identity) และผู้กระทำการ (agency) มากกว่าการจัดแบ่งพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และการจัดกลุ่มประชากรออกเป็นกลุ่มอย่างกว้างๆ เราจึงต้องตั้งคำถามว่า เมื่อแบบภาษาที่เข้า

หมวดหมู่กลายเป็นทำเนียบภาษาที่ผู้คนใช้จริงในชีวิตประจำวัน ผู้คนใช้ทำเนียบภาษาดังกล่าวเพื่อสร้างความหมายและคุณค่าในบริบทเฉพาะให้กับตัวตนของตนเอง และผู้อื่นอย่างไร (social alignment) กล่าวคือ แม้จะมีแบบแผนความเข้าใจว่าทำเนียบภาษาแบบใดเป็นการใช้ภาษาของผู้พูดกลุ่มไหน แต่บางครั้งเราก็มิได้ใช้ภาษาในรูปแบบที่สอดคล้องกับแบบแผนความเข้าใจดังกล่าวเสมอไป เช่น ในสถานการณ์ที่มีเด็กสองคนกำลังเล่นกัน เด็กคนหนึ่งเลียนเสียงและเลียนแบบวิธีการพูดของผู้พากย์ข่าวกีฬาที่เห็นกันทั่วไปในโทรทัศน์เพื่อแสดงว่าตนกำลังสวมบทบาทเป็นนักข่าวกีฬาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านฟุตบอล ทำเนียบภาษาข่าวกีฬาในที่นี้จึงไม่จำเป็นต้องถ่ายทอดโดยผู้มีอาชีพพากย์ข่าวกีฬาเสมอไป แต่เป็นทรัพยากรทางสัญยะ (semiotic resources) ที่ผู้อื่นสามารถนำไปใช้ได้เสมอ หรือในงานวิจัยของนักมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ที่สนใจการใช้ภาษาของเด็กและเยาวชนเรื่อง “The Construction of White, Black, and Korean American Identities through African American Vernacular English” อีเลน ชุน (Chun, 2011) เสนอว่า เยาวชนชายชาวอเมริกันเชื้อสายเกาหลีได้หยิบยืมรูปภาษาในทำเนียบภาษาที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า African American Vernacular English (AAVE) เพื่อใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชาย (masculinity) ให้กับตนเอง เนื่องจาก “ความเป็นอเมริกันเชื้อสายเอเชีย” ในสังคมอเมริกันถูกมองว่า “ไม่เป็นชาย” กลุ่มเยาวชนดังกล่าวจึงใช้ทำเนียบภาษาที่ผูกติดกับความเป็นชายอย่างแนบแน่น เช่น ภาษา AAVE เพื่อกู้คืนความเป็นชายให้กับตนเอง

ประการที่สาม เนื่องจากทำเนียบภาษาเป็นสิ่งที่มີประวัติศาสตร์ มีลักษณะเป็นกระบวนการ ไม่ใช่แบบหรือหมวดหมู่ที่ตายตัว กว่าที่สมาชิกในสังคมจะสามารถแยกแยะทำเนียบภาษาต่างๆ ออกจากกันได้หรือไปถึงขั้นใช้ทำเนียบภาษาหนึ่งๆ ได้อย่างชำนาญ สมาชิกในสังคมจะต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีการเรียนรู้ภาษาเป็นหัวใจหลัก (language socialization) อย่างไรก็ดี กระบวนการดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในช่วงที่เรายังเด็กหรือเกิดในสถาบันครอบครัว เช่น การถ่ายทอดภาษาของพ่อแม่สู่ลูกเท่านั้น กระบวนการเรียนรู้ทำเนียบภาษายังเกิดต่อเนื่องมาจนถึงวัยผู้ใหญ่ หรืออาจเรียกได้ว่าเกิดตลอดชีวิต และผู้คนในสังคมก็ไม่จำเป็นต้องพูดภาษาอย่างที่ตนพูดมาตั้งแต่แรกเกิดตลอดไป เช่น งานวิจัยของ

นักมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ เอลิซาเบธ เมิร์ต (Mertz, 2007) ศึกษากระบวนการเรียนรู้วิธีการพูดแบบทนายความผ่านเทคนิคการเรียนการสอนแบบ Socrates Method ในโรงเรียนกฎหมายที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เทคนิคการเรียนการสอนดังกล่าวเน้นการถาม-ตอบและการท้าทายความคิดของกันและกันซึ่งถือว่าการจำลองวิธีปฏิบัติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริงในศาล กระบวนการเรียนรู้ทำเนียบภาษาในที่นี้จึงไม่จำกัดเพียงการเรียนรู้ภาษามาตรฐาน ภาษาถิ่น ภาษาของชนชั้นสูง แต่ยังหมายรวมถึงทำเนียบภาษาที่ใช้ในวิชาชีพต่างๆ (professional register) ด้วยเหตุนี้ คำถามที่เราอาจจะต้องถามก็คือ ผู้คนเรียนรู้ทำเนียบภาษาหนึ่งได้อย่างไร และในขั้นตอนระหว่างการเรียนรู้ ผู้ใช้ภาษาต้องรองและช่วงชิงความหมาย ตลอดจนคุณค่าของทำเนียบภาษาดังกล่าวได้อย่างไรด้วย

4. การเข้าหมวดหมู่ของประเภทบุคคล³

แม้ว่ากระบวนการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์จะมีจุดตั้งต้นจากการทบทวนแนวคิดเรื่องทำเนียบภาษา ผู้เขียนเสนอว่า แนวคิดดังกล่าวสามารถใช้กำหนดทิศทางการวิจัยหมวดหมู่ทางสังคมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจำแนกประเภทของภาษาโดยตรง การจำแนกคนออกเป็นประเภทต่างๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็น “เด็ก” “ผู้หญิง” “คนจน” “ชาวนา” “คนไทย” “ฝรั่ง” ฯลฯ ไม่ต่างอะไรกับการเกิดขึ้นของทำเนียบภาษาดังที่ได้กล่าวมานัก หมวดหมู่เหล่านี้เกิดขึ้นในกระบวนการทางสังคมประวัติศาสตร์ที่ยาวนานจนความหมายและคุณค่าซึ่งผูกติดกับหมวดหมู่เหล่านั้นเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปในสังคมวงกว้าง แม้ว่าทำเนียบภาษาย่อมจะเกี่ยวเนื่องกับกลุ่มผู้ใช้ภาษาและเป็น

³ ในบทความนี้ ผู้เขียนใช้คำว่า “ประเภทบุคคล” เป็นหลัก เพื่อเน้นกระบวนการจัดแบ่งผู้คนในสังคมออกเป็นประเภทต่างๆ ส่วน “อัตลักษณ์” ในที่นี้ หมายถึง การให้นิยามตัวตนทางสังคมของกลุ่มหรือปัจเจกบุคคล การให้นิยามในลักษณะดังกล่าวสัมพันธ์กับกระบวนการจัดประเภทบุคคลในลักษณะที่กระบวนการดังกล่าวสร้างระบบความหมายและชุดคุณค่าที่ผู้คนสามารถนำไปใช้นิยามอัตลักษณ์กลุ่มหรืออัตลักษณ์ของปัจเจกได้

เครื่องหมายบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์กลุ่มหรือตัวตนทางสังคมแบบใดแบบหนึ่งดังที่ได้แสดงให้เห็นแล้ว แต่ในที่นี้ เราจะพิจารณากระบวนการเข้าหวมวดหมูโดยตั้งต้นที่ประเภทของคนเป็นหลักซึ่งอาจจะสัมพันธ์หรือไม่สัมพันธ์กับประเภทของภาษาก็ได้ การใช้แนวคิดเรื่องการเข้าหวมวดหมูของรูปสัญญะมากำหนดทิศทางการศึกษาเรื่องการจัดแบ่งประเภทบุคคลในสังคมอาจนำไปสู่คำถามวิจัยที่หลากหลายเช่นเดียวกับการศึกษาเรื่องทำเนียบภาษา เราอาจจะตั้งคำถามได้ในทำนองเดียวกันว่า ประเภททางสังคมประเภทหนึ่งๆ เกิดขึ้นในบริบททางประวัติศาสตร์แบบใด ผู้คนเรียนรู้ที่จะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามความคาดหวังที่สังคมมีต่อบุคคลแต่ละประเภทอย่างไร และเมื่อประเภทบุคคลที่เข้าหวมวดหมูได้นำไปใช้หรืออ้างถึงในบริบทการสื่อสารที่หลากหลาย ความหมายและคุณค่าของประเภทบุคคลที่เข้าหวมวดหมูนั้นๆ ได้รับการปรับเปลี่ยน ทำทลาย และต่อรองโดยปัจเจกบุคคลได้อย่างไร

ในตอนต้นของบทความ ผู้เขียนอธิบายว่าการเข้าหวมวดหมูของรูปสัญญะเป็นแนวคิดที่ทำทลายกรอบทฤษฎีเชิงโครงสร้างของบูดีเยอร์ที่ใช้วิเคราะห์กระบวนการเกิดขึ้นของภาษามาตรฐาน ในทำนองเดียวกัน แนวคิดเรื่องการเข้าหวมวดหมูของรูปสัญญะก็อาจช่วยเพิ่มความลุ่มลึกให้กับการวิเคราะห์กระบวนการเกิดขึ้นของประเภทบุคคลที่นักทฤษฎีสายมาร์กซิส หลุยส์ อัลธุสแซร์ (Althusser, 1971) เรียกว่า “interpellation” หรือที่ผู้เขียนแปลว่า “การเรียกเพื่อกำหนดตัวตน” หากจะอธิบายด้วยชุดคำของนักภาษาศาสตร์ กระบวนการเรียกเพื่อกำหนดตัวตนเป็นการปฏิสัมพันธ์ในรูปของหน่วยการสนทนาที่ประกอบด้วยผู้ส่งสารและผู้รับสารในลักษณะที่เป็นคู่วจนกรรม (adjacency pair) การเรียกชื่อและการร้องทัก (hailing) นับว่าเป็นรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญยิ่งในกระบวนการดังกล่าวซึ่งประกอบไปด้วยผู้เรียกและผู้ถูกเรียก ผู้เรียกมักจะเป็นผู้ที่ถือครองสิทธิอำนาจ (authority) ที่ได้รับการรับรองโดยรัฐหรือสถาบันทางสังคม อัลธุสแซร์มักจะอธิบายกระบวนการเรียกเพื่อกำหนดตัวตนโดยยกสถานการณ์จำลองเมื่อตำรวจนายหนึ่งตะโกนเรียกคนที่กำลังเดินอยู่ข้างทางว่า “นี่คุณ!” (Hey, you!) จังหวะที่คนหันมาตามเสียงร้องเรียกเป็นช่วงขณะที่แสดงให้เห็นว่า คนเดินถนนรับรู้ถึงสิทธิอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีสิทธิร้องเรียกให้เขาหยุดเดิน และในขณะเดียวกันก็ยอมรับว่าตนเองเป็นพลเมืองที่อยู่ใต้อำนาจรัฐนั้นด้วย การจำแนกประเภทบุคคลออกเป็น “พลเมือง”

“คนต่างด้าว” หรือ “ผู้เสียภาษี” จึงเป็นเรื่องพื้นฐานในกระบวนการทำงานของรัฐบาล (nation-states) กระบวนการเรียกเพื่อกำหนดตัวตนจึงเป็นกระบวนการที่ประกอบสร้างตัวตนทางสังคมให้กับปัจเจกบุคคลผ่านการจัดหมวดหมู่ แบ่งประเภท และการนิยามความหมายอันจะทำให้ปัจเจกบุคคลกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางสังคม อย่างไรก็ตาม อัลธูแซร์เน้นอธิบายกระบวนการการใช้อำนาจของรัฐ แต่ไม่ได้อธิบายกระบวนการตอบรับ (uptake) ของปัจเจกบุคคลที่มีต่ออำนาจรัฐนั้นอย่างชัดเจนนัก ทั้งยังไม่ได้อธิบายว่า จะเกิดอะไรขึ้นหากคนเดินถนนปฏิเสธหรือเพิกเฉยต่อเสียงเรียกของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ผู้ที่ศึกษาเรื่องอำนาจรัฐและกลไกการทำงานของสถาบันทางสังคมในยุคต่อมามักจะพูดถึงกระบวนการจำแนกประเภทของบุคคลในทำนองเดียวกับที่อัลธูแซร์ได้กล่าวไว้ เช่น ไมเคิล ลิพสกี (Lipsky, 2010) ซึ่งศึกษาเรื่องการทำงานของกลไกภาครัฐระดับปฏิบัติการ (street-level bureaucracies) ได้กล่าวว่า ปัจเจกบุคคลแต่ละคนที่เข้ามาติดต่อกับหน่วยงานรัฐ ล้วนมีพื้นเพ บุคลิกลักษณะ ประสบการณ์ชีวิต และสถานการณ์เฉพาะที่แตกต่างหลากหลาย เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐระดับปฏิบัติการ ปัจเจกบุคคลจะได้รับการจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ เจ้าหน้าที่รัฐก็จะปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับนิยามความหมายและความคาดหวังที่รัฐกำหนดให้กับประเภทบุคคลแต่ละประเภท นอกจากนี้ แมรี ดักลาส (Douglas, 1986) ซึ่งศึกษาการดำรงอยู่ของสถาบันทางสังคมต่างๆ (institutions) ได้กล่าวว่า สถาบันทางสังคมมักจะกำหนดตรรกะในการจำแนกประเภทของบุคคลและสิ่งต่างๆ เพื่อเป็นทรัพยากรทางสัญลักษณ์แบบสำเร็จรูปสำหรับผู้ปฏิบัติงานของสถาบันนั้นๆ ให้นำไปใช้ในการคิด ตัดสินใจ และกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีผลในเชิงสังคม อย่างไรก็ตาม ลิพสกีและดักลาส ต่างก็ไม่ได้อธิบายรายละเอียดของกระบวนการจำแนกประเภทบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชุดอุดมการณ์ต่างๆ โครงสร้างของสถาบันทางสังคม ประสบการณ์ส่วนบุคคลของปัจเจก ตลอดจนสถานการณ์เฉพาะที่ปัจเจกบุคคลเลือกจะสร้างความหมายและคุณค่าแบบหนึ่งให้กับตนเอง ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเสนอว่า งานวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (ethnographic research) ของนักมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ที่ใช้แนวคิดเรื่องการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์นั้นสามารถนำมาใช้ศึกษากระบวนการจัดจำแนกประเภทบุคคลในลักษณะดังกล่าวได้

อย่างดี เพราะให้ความสำคัญต่อรายละเอียดที่ผู้ศึกษาโครงสร้างอำนาจรัฐและสถาบันทางสังคมบางคนไม่ได้กล่าวถึง อีกทั้งยังเน้นความสำคัญของผู้กระทำการ (agent) หรือปัจเจกบุคคลในการต่อรองกับอำนาจของสถาบันอีกด้วย ในที่นี้ ผู้เขียนจะยกตัวอย่างงานวิจัยของนักมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์บางคนมาเพื่อสนับสนุนข้อเสนอดังกล่าว

งานวิจัยแรกคืองานของ สแตนตัน วอร์ธัม (Wortham, 2006) ศึกษาการปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน ณ โรงเรียนประถมแห่งหนึ่งในสหรัฐอเมริกา คำถามเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยตั้งไว้ก็คือ ในขณะที่การปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนประกอบด้วยรูปสัญลักษณ์จำนวนมากที่ไม่มีความหมายและคุณค่าใดที่ตายตัว รูปสัญลักษณ์บางรูปได้กลายเป็นนิยามความเป็นตัวตนของนักเรียนคนใดคนหนึ่งซึ่งผู้คนทั้งห้องเรียนรับรู้ได้อย่างไร จากการเข้าสังเกตการณ์และบันทึกเสียงพูดคุยสนทนาในห้องเรียน วอร์ธัมพบว่า บุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของสมาชิกบางคนในห้องเรียนได้ค่อยๆ พัฒนากลายเป็นภาพจำของนักเรียนคนนั้นๆ ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นตามระยะเวลาที่ดำเนินไป นักเรียนจะค่อยๆ ถูกมองว่าเป็นสมาชิกในหมวดหมู่ทางสังคมหนึ่งๆ ตามที่ครูนำเสนอ แทนที่จะเป็นเพียงนาย ก หรือ นาย ข กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นได้เพราะครูใช้เทคนิคการเรียนการสอนที่ วอร์ธัมเรียกว่า “participant examples” กล่าวคือ ครูผู้สอนเลือกที่จะเอ่ยชื่อนักเรียนคนใดคนหนึ่งในห้องขึ้นมาเพื่อใช้เป็นตัวอย่างในการอธิบายเรื่องราวในบทเรียน นักเรียนบางคนอาจถูกเลือกให้เป็นตัวอย่างของตัวละครในหนังสือเรียนประวัติศาสตร์และสังคมศึกษาที่มีคุณค่าและความหมายเชิงสังคมต่างๆ กัน เมื่อครูใช้นักเรียนคนหนึ่งเป็นตัวอย่างเพื่ออธิบายลักษณะของตัวละครเหล่านั้น จึงส่งผลให้นักเรียนคนดังกล่าวก็มีภาพของตัวละครที่ครูเอ่ยถึงติดตัวไปด้วย นอกจากนี้ ลักษณะประจำบุคคลของนักเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับมิติทางชาติพันธุ์ สีผิว เพศ และลักษณะเฉพาะอื่นๆ ก็จะถูกขบเน้นให้เด่นชัดขึ้นด้วยยกตัวอย่างเช่น เมื่อครูสอนวิชาสังคมศึกษาอธิบายทฤษฎีทางปรัชญาการเมืองของอาริสโตเติล ครูได้ยกตัวอย่างเด็กชายผิวดำคนหนึ่งซึ่งมีลักษณะนิสัยดื้อและเป็นตัวป่วนของห้องว่าเป็นเหมือนสัตว์ (beast) ที่ไม่อยู่ในระบบสังคมการเมืองของมนุษย์ตามแนวคิดของอาริสโตเติล การที่ครูยกตัวอย่างเช่นนี้ทำให้แนวคิดเรื่องความ

แตกต่างระหว่างสัตว์กับมนุษย์ในบทเรียนสัมพันธ์กับการแบ่งแยกระหว่างเด็กชายกับคนทั้งห้องเรียนในสถานการณ์จริงอย่างแยกไม่ออก

วอร์ธัมเลือกที่จะศึกษากระบวนการจัดประเภททางสังคมที่เกิดขึ้นในบริบทห้องเรียนโดยอธิบายว่า กระบวนการดังกล่าวเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงระหว่างชุดความหมายที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ในแต่ละสถานการณ์เฉพาะและชุดความหมายที่ได้จากหมวดหมู่ทางสังคมที่มีมาก่อนซึ่งเป็นผลมาจากการบวนการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ที่ใช้ทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน ด้วยเหตุนี้ การปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนหนึ่งๆ จึงเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการทางความหมายในหลายระดับทั้งระดับมหภาค (macro level of scale) และจุลภาค (micro level of scale) จุดที่น่าสนใจคือ อัตลักษณ์ทางสังคมของนักเรียนคนหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนตลอดปีการศึกษามีได้มีความหมายเป็นที่รับรู้ของผู้คนนอกบริบทห้องเรียนนี้ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ใช่สัญลักษณ์ที่เฉพาะเจาะจงจนไร้ความสำคัญเชิงสังคมหรือมีผู้รับรู้เข้าใจเพียงคนเดียว ฉะนั้น วอร์ธัมจึงเรียกกระบวนการทางความหมายในพื้นที่ในห้องเรียนนี้ว่าเป็นกระบวนการทางความหมายที่อยู่ระหว่างกระบวนการระดับมหภาคกับจุลภาค หรือที่เรียกว่า “กระบวนการระหว่างกลาง” (maso level of scale) วอร์ธัม (Wortham, 2006, pp. 280-281) เสนอว่า หากเราจะทำความเข้าใจกระบวนการที่รูปสัญลักษณ์ซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดและไม่ได้มีความหมายที่แน่นอนได้กลายมาเป็นอัตลักษณ์ทางสังคมที่ผู้คนรับรู้ในวงกว้าง เราต้องไม่มองว่ากระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นเพียงในระดับโครงสร้างรัฐหรือสถาบันทางสังคมหรือเป็นเรื่องที่เกิดในระดับปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณากระบวนการระหว่างทาง เช่น การปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนห้องหนึ่งภายในช่วงเวลาหนึ่งๆ ดังที่วอร์ธัมเลือกศึกษา อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่า ด้วยเหตุที่วอร์ธัม จำกัดขอบเขตการศึกษาไว้เพียงบริบทของห้องเรียนห้องเดียว ทำให้เราไม่เห็นว่าการจัดแบ่งประเภททางสังคมจนกลายมาเป็นอัตลักษณ์ของนักเรียนคนหนึ่งในบริบทห้องเรียนนั้นได้เข้าไปอยู่ในความรับรู้ของผู้คนในบริบทนอกห้องเรียนหรือไม่อย่างไร ยกตัวอย่างเช่น เพื่อนๆ ในห้องเรียนอาจจะนำสิ่งที่ครูพูดเกี่ยวกับนักเรียนคนดังกล่าวไปล้อในระหว่างที่เล่นด้วยกันช่วงพักกลางวันจนทำให้รู้กันไปทั่วทั้งโรงเรียน

งานวิจัยที่น่าสนใจอีกเรื่องคืองานของแซมเมอร์ชัน คาร์ (Carr, 2011) ศึกษากระบวนการที่ผู้เข้าบำบัดยาเสพติดในศูนย์ Fresh Beginnings ในแถบมิดเวสต์ของสหรัฐอเมริกาได้เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างประเภทบุคคลต่างๆ ได้แก่ “ผู้ติดยา” (addict) “ผู้ติดยาที่กำลังจะหาย” (recovering addict) “นักบำบัด” (therapist) และ “ผู้เข้ารับการบำบัด” (client) และสามารถสวมบทบาทตามประเภททางสังคมต่างๆ ที่เรียนรู้มาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สมาชิกในศูนย์บำบัดผู้ติดยาแห่งนี้จะได้รับการฝึกให้พูดและใช้ภาษาที่แสดงถึงลักษณะที่ “healthy” (สุขภาพดี) และ “sober” (ไม่เมายา) ในขณะเดียวกัน ผู้เข้ารับการบำบัดเหล่านั้นต้องไม่พูดหรือใช้ภาษาที่แสดงลักษณะที่เรียกว่า “denial” (ไม่ยอมรับความจริง) คาร์ชี้ให้เห็นว่า วาทกรรมเรื่อง healthy talk หรือ sober talk และ denial talk มีฐานคิดมาจากวาทกรรมจิตวิเคราะห์และอุดมการณ์ทางภาษาในสังคมอเมริกันที่มักจะเชื่อว่า ภาษาหรือคำพูดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เชื่อมโยง สะท้อน และเป็นประตูลู่ความคิด สภาวะทางจิต และความจริงเกี่ยวกับตัวตนของผู้พูด (the ideology of reference) อุดมการณ์ทางภาษาดังกล่าวให้ค่ากับความจริงใจของผู้พูด กล่าวคือ สิ่งที่พูดและสิ่งที่อยู่ในใจจะต้องตรงกัน ด้วยเหตุนี้ เมื่อสมาชิกของศูนย์ไม่ยอมพูดสิ่งที่อยู่ในใจกับนักบำบัด จึงเท่ากับสมาชิกคนนั้นไม่ยึดหลักการพูดแบบ healthy talk หรือ sober talk และเป็นคนที่ไม่ยอมรับความจริง (in a state of denial) สมาชิกที่ไม่พูดเรื่องจริงจึงยังเป็นเพียง “ผู้ติดยา” ไม่ใช่ “ผู้ติดยาที่กำลังจะหาย” การจัดแบ่งประเภทของสมาชิกออกเป็นสองหมวดหมู่มีผลโดยตรงกับกระบวนการบำบัดของสมาชิกคนหนึ่งๆ และเป็นเกณฑ์ที่นักบำบัดใช้ตัดสินใจว่าจะดำเนินทิศทางการรักษาไปในรูปแบบใด หรือแม้แต่จะยอมให้สมาชิกคนหนึ่งได้รับเงินอุดหนุนหรือทรัพยากรอื่นๆ จากภาครัฐหรือไม่ อย่างไร

นอกจากนี้ คาร์ยังแสดงให้เห็นว่า “นักบำบัด” คือผู้ที่มีอำนาจในการใช้ภาษาในลักษณะที่ก่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง (performative language) ในขณะที่ “ผู้เข้ารับการบำบัด” ต้องใช้ภาษาในลักษณะที่อธิบายความจริงเท่านั้น (referential language) แต่ไม่สามารถล้าเส้นไปสวมบทบาทของนักบำบัดได้ กระบวนการเรียนรู้เพื่อจะเป็น “ผู้เข้ารับการบำบัดที่กำลังจะหาย” จึงนับเป็นหัวใจสำคัญของสถาบันแห่งนี้ กลไกการเรียนรู้ทำได้ผ่านสถานการณ์สื่อสารต่างๆ เช่น การบำบัดแบบกลุ่ม

หนังสือคู่มือ และภาพการ์ตูนที่แปะอยู่บนฝาผนัง คาร์ยักตัวอย่างชุดภาพการ์ตูนหนึ่ง ชื่อเรื่องว่า “วิธีที่ทำให้การบำบัดของคุณพัง” (“How to Sabotage Your Treatment”) ภาพการ์ตูนดังกล่าวบรรยายวิธีการสื่อสารที่เป็นอุปสรรคต่อการบำบัดโดยใช้คำสั้นๆ หรือใช้ภาษาที่อธิบายภาษา (metapragmatic label) เพื่อพรรณนาลักษณะการใช้ภาษาที่แสดงเรียกได้ว่าเป็น denial talk ยกตัวอย่างเช่น ลักษณะการพูดที่เรียกว่า “Defocusing” หมายถึง การเล่าทุกเรื่องยกเว้นความรู้สึกจริงของคุณและสิ่งที่คุณต้องทำเพื่อเปลี่ยนแปลงตนเอง ฉะนั้น ผู้เข้ารับการบำบัดจึงต้องพูดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่ในใจตนเองเท่านั้น มิใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งหมายรวมถึงการวิพากษ์ระบบการทำงานของสถาบันและรัฐ

งานวิจัยเชิงมานุษยวิทยาอีกเรื่องหนึ่งซึ่งมุ่งศึกษาการจัดแบ่งประเภทของบุคคลภายในสถาบันทางสังคม ได้แก่ งานของฮิว เมแฮน (Mehan, 1996) เรื่อง “The Construction of an LD Student: A Case Study in the Politics of Representation” มุ่งวิเคราะห์ถ้อยคำและวิธีการบรรยายพฤติกรรมของเด็กชายคนหนึ่งที่มีปัญหาในการเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่งทางตอนใต้ของแคลิฟอร์เนีย โดยเน้นศึกษาเปรียบเทียบวาทกรรมของผู้ปกครอง ครู และนักจิตวิทยา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครอง ครู และนักจิตวิทยายกยอแนะนำเสนอภาพของเด็กชายที่แตกต่างกัน โดยอาศัยวิธีการสื่อภาพตัวแทน (mode of representation) ที่มีฐานคิดแบบประวัติศาสตร์ (historical mode of representation) แบบสังคมวิทยา (sociological mode of representation) และแบบจิตวิเคราะห์ (psychological mode of representation) กล่าวคือ ผู้ปกครองบรรยายบุคลิกลักษณะของเด็กชายโดยอ้างถึงชีวิตตั้งแต่แรกเกิดของเด็กชายและพื้นเพหลังของครอบครัว ครูพูดถึงเด็กชายโดยอาศัยประสบการณ์จากการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมการเรียนและการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่นๆ ในโรงเรียน ส่วนนักจิตวิทยานั้น ได้ใช้แนวคิดและศัพท์เทคนิคของศาสตร์ที่ตนเชี่ยวชาญมาเป็นหลักในการบรรยายลักษณะของเด็กชาย และกำหนดให้เด็กชายอยู่ในประเภท “ผู้ที่บกพร่องในการเรียนรู้” (LD – Learning Disability) เมแฮน (Mehan, 1996, p. 253) เสนอว่า ภาพของเด็กชายที่นำเสนอโดยคนทั้งสามกลุ่มนั้น ไม่ได้รับการประเมินค่าว่าน่าเชื่อถืออย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าวาทกรรมวิทยาศาสตร์แบบจิตวิเคราะห์จะประกอบไปด้วยศัพท์เฉพาะและลักษณะภาษาที่ผู้ฟังโดยทั่วไปไม่

อาจเข้าใจได้ง่าย วากรรมดังกล่าวกลับเป็นวาทกรรมที่มีอำนาจในการกำหนดและจัดแบ่งประเภทของเด็กนักเรียนในโรงเรียนมากที่สุด ในขณะที่ปากคำของครูและผู้ปกครองที่พูดโดยใช้ภาษาง่ายๆ และเป็นกันเองกลับไม่ได้รับการยอมรับเชื่อถือเท่าในที่สุดแล้ว เด็กนักเรียนชายคนดังกล่าวก็ได้รับการจัดประเภทให้เป็นผู้ที่มีโรคและความผิดปกติทางการแพทย์ และเป็นผลให้โรงเรียนส่งเด็กชายเข้าเรียนในอีกหลักสูตรหนึ่งซึ่งต่างไปจากหลักสูตรสำหรับเด็กปกติ

นักภาษาศาสตร์สังคมและมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ เพนโลพี เอกเคิร์ท (Eckert, 1989, 2000) ได้ทำวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ณ โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในแถบซานเมืองดีทรอยต์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่านักเรียนในโรงเรียนได้จัดประเภทตนเองและนักเรียนคนอื่นออกเป็นสองประเภทหลักคือ พวก “jock” และพวก “burnout” พวกแรกมีลักษณะเป็นดาวเด่นในโรงเรียน ชอบทำกิจกรรมด้านกีฬาดนตรี และการแสดงที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน ในขณะที่พวก burnout เป็นนักเรียนจำพวกที่ไม่มียศในโรงเรียนมากนัก แต่มักจะทำงานพิเศษและเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อนนอกโรงเรียนเป็นหลัก เอกเคิร์ทได้มุ่งศึกษาอภิปรายว่าการนำเสนอตนเองและผู้อื่นของเด็กนักเรียนภายในโรงเรียนนั้นสัมพันธ์กับบริบทเรื่องชนชั้นทางสังคม เศรษฐกิจในชุมชนดีทรอยต์ อย่างไร ทั้งนี้ เอกเคิร์ทชี้ให้เห็นว่า ประเภทบุคคลที่เด็กวัยรุ่นใช้แบ่งแยกกันและกันนี้เป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมชนชั้นกลาง (middle-class culture) กับวัฒนธรรมชนชั้นแรงงาน (working-class culture) ในชุมชนดังกล่าว

ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของแมรี บัคโฮลท์ (Bucholtz, 2011) มุ่งศึกษาอัตลักษณ์ทางสังคมของเด็กวัยรุ่นที่ได้มาจากการจัดแบ่งประเภทสมาชิกในโรงเรียนออกเป็นประเภทต่างๆ เช่น “preppies” “hip hop fans” และ “nerds” โดยอธิบายว่าการจัดประเภททางสังคมเหล่านี้สัมพันธ์กับวิธีพูด คำศัพท์ และการปฏิสัมพันธ์ในบริบทต่างๆ ของเด็กวัยรุ่นในโรงเรียน ตลอดจนแฟชั่นเสื้อผ้าในสื่อวัฒนธรรมประชานิยมที่มีอิทธิพลต่อเด็ก และการรับรู้เรื่องชาติพันธุ์และสีผิวในสังคมอเมริกันของเด็กอีกด้วย งานวิจัยเกี่ยวกับวัยรุ่นที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งคือ งานวิจัยของนอร์มา เมนโดซา-เดนตัน (Mendoza-Denton, 2008) ได้ศึกษาการปฏิสัมพันธ์

ทางภาษาควบคู่ไปกับบรรณนิยทางดนตรี รูปแบบการแต่งหน้า และรูปแบบการแต่งกายของกลุ่มเด็กสาวชาวลาตินาที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากรรมในแคลิฟอร์เนีย งานวิจัยนี้พบว่า กลุ่มเด็กสาวเหล่านี้สร้างอัตลักษณ์กลุ่มขึ้นสองกลุ่มคือ “Nortena” และ “Surena” คำแรกหมายถึง กลุ่มเด็กสาวลาตินาที่พูดภาษาอังกฤษและถูกกลืนกลายเป็นอเมริกัน (americanized) ในขณะที่คำที่สองหมายถึง เด็กสาวลาตินาที่พูดภาษาสเปนเป็นหลักและมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมลาตินาสสูง เมินโดซา-เดนต์เสนอว่า คำบ่งอัตลักษณ์ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดประเภทสังคมในบริบทที่ใหญ่กว่านี้ กล่าวคือ ประเภทของอัตลักษณ์กลุ่มทั้งสองสัมพันธ์กับคำว่า “Global South” และ “Global North” ซึ่งเป็นคู่ตรงข้ามที่แบ่งแยกขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการเข้าหวมดหมูของประเภทบุคคลที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งคือ งานของแอนเจเลา เรเยส (Reyes, 2004) เรื่อง “Asian American Stereotypes as Circulating Resources” งานวิจัยดังกล่าวศึกษาแบบเหมารวมของคนอเมริกันเชื้อสายเอเชีย โดยเน้นอภิปรายกระบวนการที่วัยรุ่นอเมริกันเชื้อสายเอเชียในฟิลาเดลเฟียตอบรับ ต่อรอง และตีความหมายของแบบเหมารวมเหล่านั้น เรเยสเสนอว่า แบบเหมารวม (stereotype) เป็นคำเรียกรวมหมู่หรือบอกประเภทของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผู้คนจำนวนมากในสังคมรับรู้ร่วมกัน คำเรียกเหล่านั้นชวนให้ผู้ที่ได้ยินนึกถึงคุณสมบัติและลักษณะที่ถือกันว่าเป็นธรรมชาติของสิ่งนั้นๆ ได้โดยทันที เนื่องจากการสร้างแบบเหมารวมเป็นการจัดประเภทสิ่งต่างๆ ให้เข้าหวมดหมูใดหวมดหมูหนึ่งที่คนทั่วไปรับรู้อยู่แล้ว ในแง่หนึ่งแบบเหมารวมจึงช่วยให้ผู้คนสามารถจัดการกับรูปสัญลักษณ์ที่หลากหลายในแต่ละวันของชีวิตได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม กระบวนการเกิดของแบบเหมารวมเป็นเพียงการเลือกและขับเน้นลักษณะบางประการที่ผู้คนในสังคมมองว่าเป็นลักษณะสำคัญที่ขาดไม่ได้ซึ่งอาจจะไม่ได้ตรงความจริงทั้งหมด

ในอเมริกา เมื่อผู้คนทั่วไปได้ยินคำว่าแบบเหมารวมก็มักจะนึกถึงแต่แบบเหมารวมที่สื่อถึงคุณสมบัติเชิงลบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เรเยสชี้ให้เห็นว่า แบบเหมารวมไม่จำเป็นต้องเป็นภาพในเชิงลบเสมอไป แบบเหมารวม

ของอเมริกันเชื้อสายเอเชียที่แท้จริงแล้วมีความหมายในแง่บวกที่แสดงให้เห็นว่า สังคมอเมริกันชื่นชมยกย่องคนประเภทนี้ กล่าวคือ สังคมอเมริกันมองว่า คนเอเชียเชื้อสายอเมริกันเป็น “model minority” หรือ “ชนกลุ่มน้อยตัวอย่าง” ที่ชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ควรยึดเป็นต้นแบบ เพราะขยันสร้างฐานะทางเศรษฐกิจและพยายามปรับตัวเข้ากับความเป็นอเมริกันตามมาตรฐานของคนผิวขาวได้อย่างกลมกลืน ไม่สร้างปัญหาและไม่นิยมที่จะเข้าร่วมขบวนการต่อสู้ทางการเมือง

วัยรุ่นอเมริกันเชื้อสายเอเชียที่เรเยสศึกษาได้ทำคลิปวิดีโอเพื่อพูดคุยอภิปรายเกี่ยวกับวาทกรรมดังกล่าว โดยใช้กลวิธีที่หลากหลายในการตั้งคำถามและตีความหมายใหม่ให้กับแบบเหมารวมของอเมริกันเชื้อสายเอเชีย เช่น การยกตัวอย่างประสบการณ์เฉพาะของผู้คนในชุมชนที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับคนอเมริกันเชื้อสายเอเชียจริงๆ ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากภาพของคนอเมริกันเชื้อสายเอเชียที่คนในสังคมโดยทั่วไปคิด ยกตัวอย่างเช่น ในขณะที่คำว่า Asian American มาพร้อมกับแบบเหมารวมที่ว่า “คนเอเชียทุกคนเปิดร้านขายของ” วัยรุ่นเหล่านี้ได้เสนอว่า คนที่รู้จริงและสัมผัสคลุกคลีกับครอบครัวอเมริกันเชื้อสายเอเชียจริงๆ จะต้องบอกว่า “คนเอเชียชอบขับรถมินิแวน” มากกว่า “ชอบเปิดร้านขายของ” การต่อรองและตั้งคำถามต่อแบบเหมารวมในลักษณะนี้นำไปสู่การแบ่งประเภททางสังคมอีกแบบหนึ่ง ได้แก่ “คนในวัฒนธรรมเอเชีย” หรือ “คนภายในชุมชนชาวเอเชีย” และ “คนนอกวัฒนธรรมเอเชีย” อย่างไรก็ตาม วัยรุ่นบางคนยังวิพากษ์การตัดสิน “ความจริง” และ “ความไม่จริง” เกี่ยวกับคนอเมริกันเชื้อสายเอเชียดังกล่าว โดยกล่าวว่า ไม่ว่าเราจะตัดสินให้แบบเหมารวมแบบหนึ่งจริงหรือไม่จริงกว่าแบบเหมารวมอีกแบบหนึ่ง เรายังหนีไม่พ้นการสร้างและยึดติดแบบเหมารวมบางประการอยู่ดี

งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องประเภทบุคคลในบริบทต่างๆ ดังที่ได้ยกตัวอย่างมานั้นชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาการเข้าหมวดหมู่ของประเภทบุคคลดังนี้

ประการแรก กระบวนการเข้าหมวดหมู่ของประเภทบุคคลอาจเกิดในพื้นที่ทางสังคมที่หลากหลายและในช่วงเวลาสั้นยาวที่ไม่เท่ากัน งานวิจัยที่ยกมาแสดงให้เห็นว่าประเภทบุคคลมีลักษณะเป็นทรัพยากรทางสัญญาที่อาจเกิดขึ้นและแพร่หลาย

อยู่ในชุมชนหนึ่งๆ สถาบันทางสังคมแห่งหนึ่ง หรือแม้กระทั่งห้องเรียนเพียงห้องเรียนเดียว กระบวนการเข้าหามวดหมูของประเภทบุคคลอาจกินระยะเวลาหนึ่งภาคการศึกษาหรือหลายๆ ปี ปฏิบัติงานของสถาบันทางสังคมต่างๆ แต่ประเภทบุคคลที่รับรู้กันในพื้นที่ทางสังคมที่เฉพาะเจาะจงเหล่านี้ก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ทางความคิดและค่านิยมของสังคมอเมริกันที่ใช้เวลาบ่มเพาะมาอย่างยาวนาน เช่น ในงานวิจัยของคาร์ ภาพของ “ผู้ติดยาที่ไม่ยอมรับความจริง” ได้ถูกเชื่อมโยงเข้ากับภาพของ “welfare mother” หรือ “คุณแม่ที่เลี้ยงลูกโดยอาศัยแต่สวัสดิการของรัฐ” ซึ่งเป็นคำที่คนทั่วไปในสังคมอเมริกันรู้จักดี และสัมพันธ์กับอุดมการณ์แบบเสรีนิยมใหม่ (neoliberalism) ซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจการเมืองในสังคมอเมริกันปัจจุบัน อุดมการณ์ดังกล่าวส่งเสริมเศรษฐกิจแบบเสรีและสนับสนุนให้ปัจเจกบุคคลพึ่งพาตนเองมากกว่าจะรอพึ่งพาสวัสดิการรัฐ ในกรณีนี้ ผู้ติดยาที่ไม่รู้จักพูดในสิ่งที่นักบำบัดคาดหวังจึงเท่ากับเป็นผู้ที่ไม่เคยช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง เอาแต่จะพึ่งพาจากศูนย์บำบัดและรัฐบาล

ประการที่สอง ถึงแม้ว่างานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่จะวิเคราะห์กระบวนการเข้าหามวดหมูของประเภทบุคคลโดยสถาบันทางสังคมและผู้มีอำนาจทางสังคม แต่ก็ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่ง เช่น งานของเอเคเคิร์ทและงานของเมนโดซา-เดนตัน ที่มุ่งศึกษาการจัดแบ่งประเภทของบุคคลที่เกิดขึ้นโดยกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้มีอำนาจทางสังคม ถึงแม้ว่าการกระทำและคำพูดที่มีส่วนประกอบสร้างภาพของบุคคลประเภทต่างๆ เหล่านั้นจะเกิดภายในพื้นที่ของสถาบันทางสังคม แต่ก็มิได้รับการรับรองและเห็นชอบโดยสถาบันอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ประเภททางสังคมที่เกิดขึ้นก็อาจจะสัมพันธ์กับการจัดแบ่งประเภทของคนในสังคมที่เกิดขึ้นในบริบทสื่อหรือในบริบทสังคมนอกสถาบันก็เป็นได้ เช่น ในงานของเอเคเคิร์ท คำบ่งอัตลักษณ์ของวัยรุ่นในโรงเรียนสัมพันธ์กับการจัดแบ่งประเภทตามชนชั้นทางเศรษฐกิจในชุมชนรอบนอกโรงเรียน และในงานของเมนโดซา-เดนตัน การแบ่งแยกกลุ่มวัยรุ่นหญิงลาตินาออกเป็นสองกลุ่มสัมพันธ์กับบริบทการเมืองโลกที่แบ่งแยกพื้นที่โลกออกเป็นสองขั้วด้วยปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และอำนาจทางการเมืองที่ไม่เท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ ในการศึกษาประเภทของบุคคลในสังคมตามแนวทางนี้

ผู้ศึกษาควรต้องพิจารณาทั้งบริบทความเป็นมาของพื้นที่ที่ตนสนใจควบคู่ไปกับบริบททางสังคมประวัติศาสตร์ที่รายล้อมพื้นที่ดังกล่าวอยู่

ประการที่สาม กระบวนการเข้าหามวดหมูของประเภทบุคคลต่างๆ ในสังคม อาจก่อให้เกิดผลที่ผู้ร่วมกระบวนการอาจจะคาดการณ์ไว้ก่อนหรือไม่ก็ได้ เช่น การปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนที่วอร์ธัมได้ศึกษาไว้นั้น ครูผู้สอนมุ่งที่จะให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและเรื่องราวต่างๆ ที่บันทึกไว้ในตำราเรียนเป็นสำคัญ แต่มีได้ตั้งใจที่จะสร้างภาพจำ แบบเหมารวม หรือฉายาให้กับนักเรียนคนหนึ่งคนใด กระบวนการดังกล่าวอาจเกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องมีที่มาจากความจงใจหรือเจตนาของครูผู้สอน งานศึกษาเรื่องการเข้าหามวดหมูของประเภทบุคคลจึงมิได้มุ่งจะกล่าวหาคนใดคนหนึ่งว่าเป็นผู้ร้าย แต่มุ่งวิเคราะห์กระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้น โดยที่ผู้คนในสังคมอาจจะตระหนักรู้หรือไม่ก็ได้

ประการที่สี่ งานวิจัยที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเข้าหามวดหมูของประเภททางสังคมเป็นกระบวนการที่มีการแข่งขันต่อรองระหว่างวาทกรรมชุดต่างๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น งานของเมแชนทำให้เราได้เห็นว่า ความจริงเกี่ยวกับเด็กชายคนเดียวกันอาจได้รับการนำเสนอได้มากกว่าหนึ่งแบบ ขึ้นอยู่กับมุมมองและชุดความคิดที่ผู้นำเสนอเลือกมาใช้ ในชีวิตประจำวัน ผู้คนถูกจัดเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประเภทบุคคลในสังคมประเภทต่างๆ อยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งประเภททางสังคมดังกล่าวกลายมาเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) หรือเป็นนิยามตัวตนของบุคคลคนนั้น แต่กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีพลวัตสูง มีการตอบโต้ และตีความหมายใหม่โดยปัจเจกบุคคลได้อยู่ตลอดเวลา งานของเรเยสได้แสดงให้เห็นว่า แบบเหมารวมทางชาติพันธุ์ซึ่งมีพลังมากในสังคมอเมริกันก็อาจถูกท้าทายและตั้งคำถามโดยผู้ที่ถูกเหมารวมได้อยู่เสมอ งานศึกษาที่มุ่งให้เห็นพลวัตของการจัดประเภททางสังคมเช่นนี้จึงเป็นงานที่ให้คุณค่ากับเสียงของคนชายขอบหรือผู้ที่มีอำนาจทางสังคมน้อยอีกด้วย

ประการที่ห้า การเข้าหามวดหมูของแบบภาษาและการเข้าหามวดหมูของประเภทบุคคลอาจเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์ใกล้ชิดและแยกออกจากกันได้โดยยาก เช่น ในงานวิจัยของบัคโฮล์ธและในงานวิจัยของคาร์ วิธีการพูดและองค์ประกอบทาง

ภาษาอื่นๆ อาจกลายมาเป็นสัญลักษณ์บ่งชี้ประเภทบุคคลต่างๆ ได้ ควบคู่ไปกับปัจจัยทางสังคมและมิติทางอัตลักษณ์อื่นๆ ดังนั้น การศึกษาเรื่องการเข้าหวมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์จึงเป็นงานศึกษาในลักษณะข้ามศาสตร์ เพราะมุ่งแสดงให้เห็นว่า ภาษาสังคม วัฒนธรรมล้วนเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน

5. การเข้าหวมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์กับทิศทางการวิจัยด้านภาษาสังคม และวัฒนธรรมในประเทศไทย

ผู้คนในสังคมไทยใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางการจัดประเภทและหวมวดหมู่ทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหวมวดหมู่ของภาษาพูดและหวมวดหมู่ของคนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเพศ ชชาติพันธุ์ ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ฯลฯ แนวคิดเรื่องการเข้าหวมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์จึงน่าจะนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมและภาษาของไทยได้เป็นอย่างดี

ภาษาที่ใช้กันในประเทศไทยได้รับการจัดประเภทเป็นทำเนียบภาษาต่างๆ มากมาย เราอาจจะศึกษาทำเนียบภาษาที่คนรับรู้ทั่วไปในวงกว้าง เช่น “สำเนียงเหนือแบบสุพรรณ” ซึ่งเป็นทำเนียบภาษาที่เผยแพร่ในสื่อวัฒนธรรมประชานิยมมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเพลงลูกทุ่งที่ร้องด้วยสำเนียงสุพรรณและภาพยนตร์ที่มีตัวละครเอกเป็นผู้พูดสำเนียงสุพรรณซึ่งอาจจะไม่ตรงกับสำเนียงที่ผู้พูดในจังหวัดสุพรรณพูดจริง เมื่อได้ยินสำเนียงเหนือแบบสุพรรณ ผู้คนมักจะนึกถึงคนต่างจังหวัดที่มีลักษณะตื้อๆ และจริงจัง แต่ก็อาจจะทำอะไรเป็นเซย ไม่ทันสมัย เป็นต้น จึงน่าสนใจว่าทำเนียบภาษา “เหนือสุพรรณ” เกิดขึ้นมาด้วยเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์สังคมใด ลักษณะทางสหศาสตร์ใดที่ผู้คนโดยทั่วไปนึกเอาว่าเป็นลักษณะของทำเนียบภาษาดังกล่าว เหตุใดสำเนียงสุพรรณจึงยึดโยงกับความหมาย คุณค่า และภาพของประเภทบุคคลดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาอาจจะวิเคราะห์กระบวนการทางความหมายที่ทำให้สำเนียงเหนือสุพรรณเป็นที่รู้จัก ตลอดจนสามารถวิเคราะห์การนำสำเนียงดังกล่าวไปเล่นในบริบทต่างๆ เช่น การให้ตัวละครในภาพยนตร์หรือละคร

สมัยใหม่พูดสำเนียงสุพรรณ หรือเมื่อนักพูด พิจารณารายการโทรทัศน์ นักจัดรายการวิทยุ หรือกระทั่งคนธรรมดาทั่วไปตัดสินใจตนเองให้เป็นแบบเหนือสุพรรณ ทั้งๆ ที่ไม่ใช่คนสุพรรณ การเล่นกับภาษาในลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดความหมายใหม่หรือเป็นการผลิตซ้ำความหมายเดิมหรือไม่ อย่างไร

นอกจากประเด็นที่เกี่ยวกับภาษาประจำท้องถิ่น เราอาจจะศึกษาทำเนียบภาษาอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แต่เกี่ยวกับภาพเหมารวมของคนบางกลุ่มในสังคม เช่น ลักษณะการพูดและเขียนที่เรียกว่า “ภาษาสก๊อย” ดังที่ได้กล่าวถึงในตอนต้นของบทความ ผู้ศึกษาอาจจะพิจารณาว่า ลักษณะการใช้ประโยค คำศัพท์ หรือตัวเขียนแบบใดที่คนในสังคมรับรู้ว่าเป็นภาษาสก๊อย ทำเนียบภาษาดังกล่าวยึดโยงกับคุณค่าทางสังคมในลักษณะใด ผู้ที่ถูกเรียกหรือเรียกตนเองว่า “สก๊อย” ตอบรับและต่อรองคุณค่าเหล่านั้นอย่างไร ในสื่อสังคมออนไลน์ มักจะมีคำวิพากษ์วิจารณ์การใช้ภาษาในลักษณะที่เรียกว่า “ภาษาสก๊อย” ในเชิงล้อเลียน เสียดสี หรืออาจจะมีการโพสต์ภาพประกอบพร้อมข้อความเพื่อสื่อถึง “ความเป็นสก๊อย” ในเชิงตลกขบขัน กระบวนการทางความหมายเหล่านี้สัมพันธ์กับมิติทางชนชั้น สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมย่อยหรือไม่ อย่างไร งานวิจัยในลักษณะนี้อาจต้องอาศัยวิธีวิทยาที่หลากหลาย ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงภาษาศาสตร์ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสืบหาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

อย่างที่กล่าวแล้วว่า แนวคิดการเข้าหามวดหมูของรูปสัญลักษณ์อาจจะนำไปใช้กับการศึกษาหมวดหมูและประเภทที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับภาษาโดยตรง ในที่นี้ ผู้เขียนจะยกตัวอย่างประเด็นศึกษาเรื่องประเภทบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยปริญญาเอกที่ผู้เขียนเองดำเนินการศึกษาอยู่ โครงการวิจัยดังกล่าวมุ่งวิเคราะห์กระบวนการที่ “เด็กต่างดาว” บุตรหลานของแรงงานพม่าในจังหวัดสมุทรสาครเรียนภาษาไทยและเรียนรู้การเป็นสมาชิกในสังคมไทย ประเด็นที่น่าสนใจคือ “ความเป็นเด็กต่างดาว” ไม่ใช่สิ่งที่มีมาก่อนที่เด็กๆ เหล่านี้จะเข้าโรงเรียน หากแต่การจัดประเภททางสังคมดังกล่าวให้แก่เด็กๆ เกิดขึ้นผ่านกระบวนการที่โรงเรียนมุ่งสอนให้เด็กเรียนรู้ที่จะเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนรัฐบาลไทยและสังคมไทยนั่นเอง หากเราจะพิจารณา

กระบวนการทางความหมายของคำว่าเด็กต่างด้าว เราอาจจะต้องพิจารณากระบวนการเข้าหมวดหมู่ของคำว่า “ต่างด้าว” และ “เด็ก” ในสังคมไทยปัจจุบันเสียก่อน

คำว่า “ต่างด้าว” เป็นคำเรียกประเภทบุคคลที่เกี่ยวข้องกับมิติทางชาติพันธุ์ชนชั้นทางสังคมเศรษฐกิจ และการแบ่งแยกประเภทของชาวต่างชาติในสังคมไทย ในขณะที่คนต่างชาติบางกลุ่มที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เช่น ชาวยุโรปผิวขาว ชาวญี่ปุ่น และชาวอเมริกัน ได้รับการจัดประเภทว่าเป็น “คนต่างชาติ” ซึ่งเชื่อมโยงกับภาพของนักท่องเที่ยวและครูสอนภาษาอังกฤษ คนพม่า ลาว และกัมพูชาในประเทศไทยกลับได้รับการจัดประเภทให้เป็น “ต่างด้าว” ซึ่งให้ภาพในเชิงลบและแฝงนัยยะของการดูถูก ประวัติศาสตร์ของคำว่า “ต่างด้าว” ไม่สามารถพิจารณาแยกไปจากประวัติศาสตร์ของระบอบราชการไทยสมัยใหม่ที่ควบคุมจัดการประชากรโดยใช้เอกสารประจำตัว (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2561) ประเภทบุคคลที่เรียกว่าต่างด้าวนั้นเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อรัฐพยายามควบคุมแรงงานอพยพชาวจีนที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในไทยราวปลายทศวรรษที่ 2390 คนจีนเหล่านั้นต้องทำเอกสารที่เรียกว่า “ใบต่างด้าว” แต่แรกนั้น ประเภทบุคคลที่เรียกว่าต่างด้าวไม่ได้ถูกผลักออกให้เป็นคู่ตรงข้ามกับความเป็นพลเมืองไทยอย่างชัดเจนนัก แรงงานจีนต่างด้าวสามารถยึดมั่นวัฒนธรรมเดิมของตนเองและอาจถูกถือว่าเป็น “ไทย” ไปพร้อมกันโดยการเข้าระบบเกณฑ์แรงงานเพื่อเป็นไพร่ ในยุคต่อๆ มา คำว่า “ต่างด้าว” ค่อยๆ กลายมาเป็นประเภทบุคคลที่เป็นอื่นและไม่เป็นไทยมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็นที่รัฐไทยหวาดระแวงภัยคอมมิวนิสต์ ต่อมาในยุคทุนนิยมเสรี ภาครัฐกิจของไทยต้องการแรงงานราคาถูก แต่ในขณะเดียวกันรัฐไทยก็ยังมองแรงงานต่างด้าวว่าอาจเป็นภัยความมั่นคง ระบบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวจึงออกแบบมาเพื่อให้แรงงานต่างด้าวกลายมาเป็นประเภทแรงงานชั่วคราวที่เสี่ยงต่อการถูกจับและผลักดันออกนอกประเทศตลอดเวลา อีกทั้งยังเปลี่ยนสถานภาพและเลื่อนฐานะทางสังคมได้ยาก สถานะเช่นนี้เป็นเอื้อให้นายทุนใช้ประโยชน์จากแรงงานต่างด้าวโดยไม่ต้องคำนึงถึงสิทธิและสวัสดิการที่แรงงานพึงได้รับมากนัก และแรงงานเองก็ไม่กล้าเรียกร้องอะไรมากนักเพราะถูกทำให้หวาดกลัวเจ้าหน้าที่รัฐไทยและตระหนักในสถานภาพที่ไม่มั่นคงของตนตลอดเวลา คำว่า “ต่างด้าว” ในปัจจุบันเกาะเกี่ยวอยู่กับ

ความเป็นพม่า ลาว และกัมพูชาอย่างแยกไม่ออก แต่ทว่า ในขณะที่แรงงานจีนเดิมยังมีโอกาสเป็นไทยด้วยการแปลงสัญชาติ และบุตรหลานที่เกิดในประเทศก็จะได้รับสัญชาติไทยโดยอัตโนมัติ แรงงานต่างด้าวในปัจจุบันกลับข้ามเส้นแบ่งความเป็นไทยและต่างด้าวได้ยากยิ่ง (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2561, น. 88-91) นอกจากกลไกของรัฐจะมีผลกับสถานะของแรงงานต่างด้าวแล้ว สื่อกระแสหลักมักจะนำเสนอชุดคุณค่าและความหมายที่มากับคำว่า “ต่างด้าว” ในทำนองว่า กลุ่มคนเหล่านั้นเป็นผู้นำพาปัญหาอาชญากรรมและโรคติดต่อมาสู่สังคมไทย แรงงานต่างด้าวเป็นภัยความมั่นคง แรงงานต่างด้าวเข้ามาแย่งงานคนไทย แรงงานต่างด้าวเป็นแรงงานเถื่อน ไร้ฝีมือ (ออมสิน บุญเลิศ, 2552, น. 119) ในปัจจุบัน รัฐยังคงใช้มาตรการเข้าปราบปราม จัดระเบียบแรงงานต่างด้าว และสื่อกระแสหลักยังคงสร้างภาพแรงงานเป็นภัยต่อสังคมไทย เช่น หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 17 มกราคม 2561 ลงพาดหัวข่าวหน้าหนึ่งว่า “แรงงานพม่าสูบบุหรี่ ยึดมหาชัย วอนรัฐฯ เร่งปราบด่วน”

ส่วนคำว่า “เด็ก” ในสังคมไทยปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดตะวันตก เรื่องสิทธิเด็ก กล่าวคือ แนวคิดเรื่องวันเด็กมีที่มาจากการที่ไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ.2535 ของสหประชาชาติซึ่งเป็นรากฐานของกฎหมายและแนวนโยบายอื่นๆ เช่น พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 เด็กกลายเป็นภาพบุคคลที่องค์กรหรือหน่วยงานที่เน้นรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชนนิยมนำมาเสนอเป็นภาพหลักเพื่อจูงใจผู้คนให้ตระหนักเรื่องการช่วยเหลือทางมนุษยธรรม (humanitarianism) เพราะภาพความเป็นเด็กในโลกปัจจุบันคือ ภาพของบุคคลที่เปราะบาง อ่อนแอ และเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อ เด็กคือสภาวะบุคคลที่เป็นภาพแทนของอนาคตมีคุณค่าทางจิตใจสำหรับพ่อแม่และเป็นความหวังของชาติ ในขณะเดียวกันภาพของแรงงานเด็กก็เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความล้มเหลวของรัฐและผู้ปกครองเด็กที่ไม่สามารถปกป้องคุ้มครองเด็กได้ (Aries, 1962, Davidson, 2011, Ali et al., 2013) อย่างไรก็ตาม ความเป็นเด็กก็สัมพันธ์กับลักษณะของสังคมไทยที่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในเชิงวัยวุฒิด้วย น่าสังเกตว่า “เด็ก” ไม่ได้มีความหมายแค่ผู้ที่อายุน้อย มีสภาวะทางกายภาพชีวภาพที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ แต่คำว่าเด็กมีความหมายถึงสถานะทางสังคมของบุคคลนั้นด้วย คำว่า เด็กในสังคมไทยจึงคาบเกี่ยวกับคำว่า “ผู้ใหญ่” และ “ผู้น้อย” เด็กที่มีอายุน้อยมักจะถูกมองว่ามีสถานะทางสังคมต่ำ

หรือเป็นผู้น้อยไปพร้อมกัน แต่เด็กหรือผู้น้อยในบางครั้งอาจไม่ได้หมายถึงคนอายุน้อย แต่หมายถึงคนที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่าอย่างเดียวก็น่าสนใจคือ ขณะที่ไทยรับแนวคิดเรื่องสิทธิเด็กมาจากตะวันตกซึ่งเน้นสิทธิอำนาจของเด็กในการกระทำการต่างๆ และเน้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กที่เท่าเทียมกับผู้ใหญ่ รัฐไทยก็วาดภาพ “เด็กดี” ให้เป็นผู้ที่อ่อนน้อม เชื่อฟัง และยอมสยบอยู่ใต้อำนาจของผู้ปกครองซึ่งหมายถึงผู้ใหญ่และชาติด้านเมืองไปพร้อมกันด้วย (Bolletta, 2016)

ในบริบทของการอพยพย้ายถิ่นข้ามชาติ คำว่า “เด็ก” เป็นคำที่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ในระดับมโนทัศน์ และชุดความคิดเรื่อง “ความเป็นเด็ก” ก็ขัดแย้งกับ “ความเป็นต่างด้าว” อย่างน่าสนใจ เมื่อพิจารณาประเภทของบุคคลที่เรียกว่า “เด็กต่างด้าว” ในบริบทโรงเรียนรัฐไทยและชุมชนในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้เขียนพบความหมายและคุณค่าที่แตกต่างหลากหลายจากมุมมองของชุดวาทกรรมและผู้กระทำการที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในมุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐที่เน้นวาทกรรมเรื่องความมั่นคงของชาติ การปรากฏของเด็กต่างด้าวในชุมชนสมุทรสาครชวนให้นึกถึงประเด็นเรื่องอาชญากรรม โรคภัย และภาระสังคม เจ้าหน้าที่รัฐบางคนในพื้นที่แสดงความห่วงใยว่า หากเด็กต่างด้าวที่ไม่มีการศึกษาอาจจะเติบโตเป็นอาชญากรที่สร้างปัญหาให้สังคม และผู้ปกครองของเด็กนักเรียนไทยก็แสดงความกังวลที่ครูอนุบาลให้เด็กต่างด้าวและเด็กไทยนอนกลางวันในห้องเดียวกันโดยอ้างว่าเด็กต่างด้าวอาจจะเป็นพาหะนำโรค นอกจากนี้ เด็กต่างด้าวอาจถูกผู้คนในพื้นที่เรียกขานว่า “เด็กพม่า” หรือ “เด็กมอญพม่า” และมักจะถูกพูดถึงในลักษณะที่เป็นคู่ตรงข้ามกับภาพของ “เด็กไทย” แม้ว่าเด็กบางคนอาจจะเกิดและเติบโตที่ไทยโดยไม่เคยเห็นประเทศพม่าเลย อย่างไรก็ตาม ภาพของเด็กต่างด้าวในมุมมองขององค์กรพัฒนาเอกชนและผู้ที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนในจังหวัดอาจจะมีลักษณะแตกต่างออกไป จากมุมมองเรื่องสิทธิเด็ก เด็กต่างด้าวเป็นกลุ่มคนที่เปราะบางและสับสนเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ ฉะนั้น ในขณะที่มุมมองเรื่องความมั่นคงของชาติจะวาดภาพเด็กเหล่านี้ว่าเป็นภัยคุกคามต่อผู้คนในพื้นที่ มุมมองด้านสิทธิก็เลือกที่จะเน้นภาพความเป็นเด็กที่ซื้อบริสุทธิ์ ประเภทบุคคลที่เรียกว่าเด็กต่างด้าวในที่นี้จึงสื่อถึงความหมายและคุณค่าสองชุดคือ “เด็กต่างด้าวเป็นผู้กระทำหรือสร้างปัญหา” และ “เด็กต่างด้าวเป็นผู้ถูกกระทำหรือเหยื่อ”

อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์วิจัยภาคสนามของผู้เขียน ในผู้ที่ได้ชื่อว่า “เด็กต่างด้าว” นั้นมองว่า เด็กอย่างพวกเขาอาจจะไม่ใช่เพียงเหยื่อที่อ่อนแอและรอรับการช่วยเหลือจากสังคมเพียงอย่างเดียว แต่เด็กมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือและแบ่งปันให้แก่สังคมในรูปแบบของการทำนุญบริจาคทาน นอกจากนี้ เด็กๆ ยังท้าทายเส้นแบ่งระหว่างความเป็นไทยกับความเป็นต่างด้าวที่ผลิตซ้ำโดยรัฐไทยและสังคมไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม เด็กบางคนกล่าวว่าตนเองเป็น “ลูกครึ่ง” เพราะพูดได้ทั้งภาษาไทย ภาษาพม่า และเคยใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ของทั้งสองประเทศ เด็กจึงเป็นพลเมืองทางวัฒนธรรมที่ไม่จำเป็นต้องมีตัวตนผูกติดอยู่กับสัญชาติของพ่อแม่เสมอไป นอกจากนี้ ในขณะที่ครูไทยตั้งกฎในห้องเรียนขึ้นมว่า เด็กต่างด้าวห้ามพูดภาษาพม่าให้ได้ยินในห้องเรียนโดยเด็ดขาด เกมและการละเล่นทางภาษาที่เด็กๆ คิดขึ้นมาเองเพื่อท้าทายและยั่วล้อระเบียบดังกล่าว อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่เรียกว่าไทยและสิ่งที่เรียกว่าพม่าอาจเกิดร่วมกันได้ ไม่จำเป็นต้องแยกขาดจากกันเสมอไป ยิ่งไปกว่านั้น ประเด็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์พม่ากับมอญซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ในจังหวัดสมุทรสาครก็เป็นสิ่งที่ควรพิจารณา เด็กบางคนที่มีเชื้อสายมอญพยายามแยกตัวเองออกจากกลุ่มเด็กพม่า และยึดโยงตนเองเข้ากับกลุ่มคนไทยเชื้อสายมอญซึ่งเป็นคนท้องถิ่นในจังหวัด ฉะนั้น ในมุมมองของเด็กกลุ่มนี้ กลุ่มผู้ที่มีเชื้อสายพม่าจึงเป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นต่างด้าวมากกว่าตนเอง การศึกษาประเภทบุคคลที่เรียกว่าเด็กต่างด้าวในบริบทโรงเรียนรัฐไทยและชุมชนในจังหวัดสมุทรสาครจึงต้องอาศัยการวิเคราะห์ว่าทฤษฎีกระแสหลัก ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ชุดคุณค่าและความหมายอื่นๆ ซึ่งขยายออกไปหลายแง่มุมเกินกว่าขอบเขตของวาทกรรมกระแสหลัก พลวัตดังกล่าวสามารถเห็นได้จากการพิจารณาปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในระดับชีวิตประจำวันและการแบ่งแยกประเภททางสังคมในระดับท้องถิ่นซึ่งมีประวัติศาสตร์เฉพาะ

6. บทสรุป

แนวคิดเรื่องการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ที่เสนอโดยอาภา ให้ความสำคัญกับพลวัตของหมวดหมู่และประเภททางสังคมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และเน้นให้เห็นว่า บัณฑิตบุคคลหรือที่เรียกว่า "ผู้กระทำการทางสังคม" (social agent) มีศักยภาพที่จะเลือกรับปรับใช้หมวดหมู่เหล่านั้นเพื่อนิยามตัวตนและจัดกรอบความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้คนสามารถสวมบทบาทเป็นคนประเภทต่างๆ ในสังคมโดยการหยิบเอาสัญลักษณ์ที่เข้าหมวดหมู่แล้วมาใช้ในบริบทและสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงเพื่อสร้างความหมายให้ตนเองและผู้อื่น รูปสัญลักษณ์ที่เข้าหมวดหมู่แล้วอาจจะเป็นชุดถ้อยคำ ท่าทางภาษากาย รูปแบบการแต่งกายแต่งหน้า และบุคลิกพฤติกรรมซึ่งสามารถนำมาใช้สื่อแสดงความเป็น "nerd" "preppy" "อีสาน" "ไทย" "สาว" "sober addict" ฯลฯ ในแต่ละครั้งที่เราอ้างถึงสัญลักษณ์ที่เข้าหมวดหมู่แล้วเหล่านั้น เราได้เพิ่มความหมายใหม่ที่เกิดจากมุมมองและประสบการณ์ส่วนตัวของเราลงไปด้วย ในขณะที่นำสัญลักษณ์ที่เข้าหมวดหมู่เหล่านั้นมาใช้หรืออ้างถึง เราอาจจะแสดงการไม่ยอมรับ ตอรอง ตั้งคำถาม หรือท้าทายการจัดแบ่งหมวดหมู่และประเภททางสังคมนั้นๆ ไปพร้อมกันด้วย เนื่องจากรูปสัญลักษณ์ที่เข้าหมวดหมู่มีลักษณะเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและสัมพันธ์กับบริบททางพื้นที่-เวลาในหลายระดับ (spatio-temporal scales) อาภาจึงเสนอว่า มุมมองทางทฤษฎีเช่นนี้สามารถใช้พิจารณาข้อมูลที่ไม่จำกัดเพียงการสนทนาระหว่างบุคคลซึ่งถือเป็นวัตถุวิจัย (object of study) หลักของนักมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ หากแต่นำไปใช้ศึกษาวิถีปฏิบัติทางสังคมอื่นใดก็ได้ที่แสดงให้เห็นการตอบโต้ไปมาระหว่างแบบแผนที่กำหนดโดยโครงสร้างอำนาจในสังคมกับการกระทำของบัณฑิตบุคคลที่เกิดขึ้นในบริบทเฉพาะ หากจะกล่าวอีกอย่างก็คือ การเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์มุ่งแก้ปัญหาทางทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง (structure) กับผู้กระทำการ (agency) แนวคิดที่เสนอโดยอาภา อาจช่วยให้เราตั้งคำถามอย่างจริงจังว่า บัณฑิตบุคคลเรียนรู้ความหมายและคุณค่าที่กำหนดโดยผู้มีอำนาจได้อย่างไร เพราะโครงสร้างอำนาจของรัฐและสถาบันหลักในสังคมมิใช่สิ่งที่ดำรงอยู่อย่างลอยๆ จากแนวคิดเรื่องสายโซ่แห่งการสื่อสาร อำนาจจะเข้าไปถึงผู้คนได้โดยผ่านกระบวนการระหว่างทางหลายขั้นตอน

และกระบวนการเผยแพร่อำนาจหรือวาทกรรมกระแสหลักก็มีใช้กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ แต่ถูกตอบโต้จากปัจเจกบุคคลอยู่ตลอดเวลา

แนวคิดเรื่องการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนนำเสนอในบทความนี้สามารถนำไปพัฒนาต่อเป็นงานวิจัยที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยด้านภาษาศาสตร์สังคม มานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ และมานุษยวิทยาวัฒนธรรม การเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ไม่ใช่กรอบคิดที่มีขั้นตอนการวิเคราะห์ที่แน่นอนตายตัว แต่เน้นให้ผู้วิจัยพิจารณาบริบทเงื่อนไขเฉพาะของข้อมูลที่ต้องการศึกษาเป็นสำคัญ และผู้วิจัยก็อาจจะนำแนวคิดอื่นๆ เช่น แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ภาษา (language ideology) มาวิเคราะห์ร่วมด้วย ทิศทางการวิจัยเช่นนี้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามและกำหนดแนวทางการวิจัยที่หลากหลายดังที่ผู้เขียนได้บรรยายและยกตัวอย่างให้เห็นจากงานวิจัยเชิงมานุษยวิทยาของผู้อื่นและของผู้เขียนเอง

งานวิจัยทางมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ที่นำเสนอในบทความนี้แสดงให้เห็นว่ารูปสัญลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและรับรองโดยรัฐ สถาบัน หรือผู้มีอำนาจอื่นในสังคม ความหมายและคุณค่าที่ถูกทำให้ชอบธรรมและเสมือนว่าเป็นธรรมชาติอาจถูกท้าทายหรือปรับเปลี่ยนเมื่อแบบภาษาและประเภททางสังคมที่เข้าหมวดหมู่แล้วมีผู้นำไปใช้และอ้างถึงในบริบทที่หลากหลาย ความหลากหลายในที่นี้อาจจะเป็นความหลากหลายในเชิงพื้นที่ เช่น ห้องสัมมนาของกระทรวงศึกษาธิการ ห้องประชุมของโรงเรียน และห้องเรียน หรือความหลากหลายในเชิงเวลา เช่น ประเภททางสังคมที่กำเนิดขึ้นมาในการปฏิสัมพันธ์หนึ่งครั้งและจบลงทันที และประเภททางสังคมที่มีผู้นำไปบอกต่อๆ จนเกิดเป็นแบบเหมารวมที่รับรู้ในวงกว้าง นอกจากนี้ ผู้ที่สนใจอาจศึกษากระบวนการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์ได้จากแหล่งข้อมูลหลายประเภท ข้อมูลบางประเภทกล่าวถึงการจัดหมวดหมู่และประเภททางสังคมอย่างค่อนข้างตรงไปตรงมา เช่น บทความที่อธิบายว่าภาษาประจำชาตินั้นมีลักษณะอย่างไร หรือพงศาวดารที่ว่าด้วยการจัดจำแนกคนในอาณาจักรสยามออกเป็นประเภทต่างๆ ในขณะที่ข้อมูลบางประเภท เช่น การปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในชีวิตประจำวัน อาจไม่ได้พูดถึงหมวดหมู่ของภาษาอย่างตรงไปตรงมาเช่นนั้น ผู้ที่สนใจศึกษาจึงต้องอาศัยข้อมูลหลายๆ แหล่งประกอบกันจึงจะเห็นพลวัตของหมวดหมู่ทางสังคมหนึ่งๆ ได้

รูปสัญลักษณ์ที่เข้าหมวดหมู่ มักสัมพันธ์กับชุดความคิดและอุดมการณ์ (ideology) ต่าง ๆ ซึ่งชวนให้ผู้คนทั่วไปหรือแม้กระทั่งนักวิจัยเองเข้าใจไปว่า หมวดหมู่วางสังคมและชุดคุณค่าที่ยึดโยงอยู่กับหมวดหมู่เหล่านั้นเป็นสิ่งที่มีการตัดสินในตัวเอง จนทำให้มองข้ามความหลากหลายของสิ่งที่ไม่สอดคล้องและไม่อาจจัดเข้าอยู่ในหมวดหมู่ใดหมวดหมู่หนึ่งที่มีอยู่ได้ แนวคิดเรื่องการเข้าหมวดหมู่ของรูปสัญลักษณ์จึงเรียกร้องให้เราตรวจสอบที่มาและที่ไปของหมวดหมู่วางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทำเนียบภาษาหรือประเภทบุคคล เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และวิพากษ์ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงและโครงสร้างอำนาจที่ไม่เท่าเทียมในสังคม การเผยให้เห็นกระบวนการที่หมวดหมู่วางสังคมเกิดขึ้นและดำรงอยู่จะช่วยให้ผู้คนเห็นว่า หมวดหมู่วางสังคมที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันมิใช่ความจริงแท้หรือสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หากแต่เป็นเพียงทรัพยากรทางสัญลักษณ์ที่ผู้คนซึ่งมีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมต่างๆ กันสามารถนำไปใช้เพื่อดำรงรักษาอำนาจของตน สร้างอำนาจขึ้นมาใหม่ หรือเพื่อตอบโต้อำนาจที่มีอยู่ก็ได้

รายการอ้างอิง

- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2561). *อัตลักษณ์เอกสาร: วงศาวิทยาการควบคุมประชากรของรัฐไทย*. เชียงใหม่: ศูนย์บริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ออมสิน บุญเลิศ. (2552). วาทกรรมว่าด้วย “คนต่างด้าว” กับการกลายเป็น “คนอื่น” ของชาวไทยใหญ่พลัดถิ่น. *วารสารสังคมศาสตร์*, 21(2), 103-141.
- Agha, A. (2003). The social life of cultural value. *Language and Communication*, 23(3), 231-273.
- Agha, A. (2005). Voice, Footing, Enregisterment. *Journal of Linguistic Anthropology*, 15(1), 38-59.
- Agha, A. (2007). *Language and social relations*. New York: Cambridge University Press.

- Ali, S. R., et al. (2013). Strike a Pose: Comparing Associated Press and UNICEP Visual Representations of the Children of Darfur. *African Conflict and Peacebuilding Review*, 3(1), 1-26.
- Althusser, L. (1971). Ideology and Ideological State Apparatuses. In *Lenin and Philosophy and Other Essays* (pp. 121-176). New York: Monthly Review Press.
- Aries, P. (1962). *Centuries of Childhood: A Social History of family life*. New York: Vintage Books, a division of Random House.
- Bakhtin, M. M. (1981). Discourse in the Novel. In M. Holquist (Ed.), C. Emerson & M. Holquist (Trans.), *The Dialogic Imagination: Four Essays* (pp. 259-422). Austin: University of Texas Press.
- Bakhtin, M. M. (1984). *Problems of Dostoevsky's Poetics* (C. Emerson, Ed. & Trans). Minneapolis: University of Minneapolis Press.
- Blommaert, J. (2010). *The sociolinguistics of globalization*. Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press.
- Bolletta, G. (2016). The Good Child's Duties: Childhood in Militarized Thailand. *Kyoto Review of Southeast Asia, Young Academic's Voice*, 19, Retrieved from <https://kyotoreview.org/yav/childhood-militarized-thailand/>.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bucholtz, M. (2011). *White kids: Language, race and styles of youth identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Carr, S. (2011). *Scripting Addiction: The Politics of Therapeutic Talk and American Sobriety*. Princeton: Princeton University Press.
- Chun, E. W. (2011). The Construction of White, Black, and Korean American Identities through African American Vernacular English. *Journal of Linguistic Anthropology*, 11(1), 52-64.
- Davidson, J. O. (2011). Moving Children? Child Trafficking, Child Migration, and Child Rights. *Critical Social Policy* 31, 454.
- Douglas M. (1986). *How Institutions Think*. Syracuse, NY: Syracuse University Press

- Eckert, P. (1989). *Jocks and Burnouts: Social Categories and Identity in the High School*. New York: Teachers College, Columbia University.
- Eckert, P. (2000). *Linguistic Variation as Social Practice*. London: Blackwell Publishers.
- Gal, S. (1989). Language and Political Economy. *Annual Review of Anthropology*, 18, 345-367.
- Gal, S. and J. T. Irvine. (2000). Language Ideology and Linguistic Differentiation. In P. Kroskrity (Ed.), *Regimes of Language: Ideologies, Politics, and Identities* (pp. 35-83). Santa Fe: SAR Press.
- Gumperz, J. J. (1964). Linguistics and social interaction in two communities. *American Anthropologist*, 66(6), 137-153.
- Howard, K. M. (2009). "When Meeting Khun Teacher, Each Time We should Pay Respect": Standardizing Respect in a Northern Thai Classroom. *Linguistics and Education*, 20, 254-272.
- Hymes, D. (1964). Introduction: Toward Ethnographies of Communication. *American Anthropologist*, 66(6), 1-34.
- Irvine, J. T. (1989). When Talk Isn't Cheap: Language and Political Economy. *American Ethnologist*, 16(2), 248-267.
- Irvine, J. T. (1990). Registering Affect: Heteroglossia in the Linguistic Expression of Emotion. In L. Abu-Lughod & C. A. Lutz (Eds), *Language and the Politics of Emotion* (pp. 126-161). Cambridge: Cambridge University Press.
- Johnstone, B., et al. (2006). Mobility, Indexicality, and the Enregisterment of Pittsburghese. *Journal of English Linguistics*, 34(2), 77-104.
- Johnstone, B. (2011). Dialect Enregisterment in Performance. *Journal of Sociolinguistics*, 15(5), 657-679.
- Lipsky, M. (2010). *Street Level Bureaucracy*. New York: Russell Sage.
- Mannheim, B. (1997). Cross-talk. *Journal of Linguistic Anthropology*, 7(2), 216-220.
- McCargo, D. and K. Hongladarom. (2004). Contesting Isan-ness: Discourse and politics in the northeast of Thailand. *Asian Ethnicity*, 5(2), 219-234.

- Mehan, H. (1996). The Construction of an LD Student: A Case Study in the Politics of Representation. In M. Silverstein & G. Urban (Eds.), *Natural Histories of Discourse* (pp. 253-276). Chicago: University of Chicago Press.
- Mendoza-Denton, N. (2008). *Homegirls: Language and Cultural Practice Among Latina Youth Gangs*. Hoboken: Wiley.
- Mertz, E. (2007). *The Language of Law School: Learning to "Think like a Lawyer"*. Oxford University Press.
- Reyes, A. (2004). Asian American Stereotypes as Circulating Resources. *Pragmatics*, 14(2/3), 173-192.
- Rosa, J. (2016). Racializing Language, Regimenting Latinas/os: Chronotope, Social Tense, and American Raciolinguistic Futures. *Language & Communication*, 46, 106-117.
- Saussure, F. de, et al. (1966). *Course in general linguistics*. New York: McGraw-Hill.
- Silverstein, M. (2003). Indexical order and the dialectics of sociolinguistic life. *Language and Communication*, 23, 3-4.
- Wortham, S. (2006). *Learning identity: The joint emergence of social identification and academic learning*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Zentz, L. (2014). "Love" the Local, "Use" the National, "Study" the Foreign: Shifting Javanese Language Ecologies in (Post-)Modernity, Postcoloniality, and Globalization. *Journal of Linguistic Anthropology*, 24(3).

Received: March 8, 2018

Revised: May 3, 2019

Accepted: May 3, 2019